

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Aarresola, Outi; Virmasalo, Ilkka; Hasanen, Elina; Tammelin, Mia

Title: Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille : selvitys tukikäytännöistä

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Aarresola, O., Virmasalo, I., Hasanen, E., & Tammelin, M. (2023). Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille : selvitys tukikäytännöistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2023:33.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-734-5>

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille

Selvitys tukikäytännöistä

Outi Aarresola, Ilkka Virmasalo, Elina Hasanen, Mia Tammelin

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:3

Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille

Selvitys tukikäytännöistä

Outi Aarresola, Ilkka Virmasalo, Elina Hasanen, Mia Tammelin

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-734-5
ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuva: Shutterstock

Helsinki 2023

Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille

Selvitys tukikäytännöistä

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:33		Teema	Liikunta
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Tekijä/t	Outi Aarresola, Ilkka Virmasalo, Elina Hasanen ja Mia Tammelin		
Kieli	suomi	Sivumäärä	75

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä tarkastellaan, millaisia taloudellisia tukikäytäntöjä liikunta- ja urheiluseuroilla on harrastavien lasten ja nuorten perheille. Selvitys toteutettiin vuoden 2023 aikana. Aineistona ovat 1) liikunta- ja urheilujärjestöjen (n=13) haastattelut, 2) urheiluseurojen (n=15) haastattelut, 3) urheiluseuroille suunnattu tiivis kysely (n=155) sekä vuonna 2023 seuratoiminnan kehittämistukea saaneet hankkeet, joissa oli toimenpiteenä vähävaraisten tukea (n=138).

Yleisimpiä taloudellisia tukikäytäntöjä olivat erilaiset maksujärjestelyt, joilla pyrittiin helpottamaan perheiden taloudellisia vaikeuksia. Rahallista tukea jaettiin yleisemmin seuran toimintamaksuihin tai varustehankintoihin. Tuella oli harvoin tiukkoja kriteereitä, sen sijaan taloudellisia haasteita kuvattiin vapaamuotoisesti. Usein taloudellisiin haasteisiin liittyi perheen tilanteeseen tai rakenteeseen liittyvä tekijä, muun muassa työttömyys, sairastuminen, monilapsisuus tai muu vastaava seikka. Haastatellut järjestöt ja seurat arvioivat, että joissain tapauksissa taloudellinen tuki voidaan kokea leimaavaksi, mikä taas vaikuttaa sen hyödyntämiseen. Tärkeä huomio on, että varsinaisesti tulojen perusteella arvioitu vähävaraisuus on harvoin kriteerinä tuella, vaan tuen jakaminen perustuu perheiden taloudellisten vaikeuksien kokemiseen.

Taloudellisen tuen tarpeen kasvulle on ollut ja on edelleen näköpiirissä monia syitä. Jatkossa on tärkeää pohtia, miten nyt sirpaleisesti syntyneet tukimuodot olisivat perheille hyvin saatavilla, ja toisaalta miten lasten ja nuorten harrastusten taloudellista tukea kannattaa kehittää siten, että se huomioi kaikki toimijat ja niille harrastamisesta syntyvät kustannukset.

Asiasanat	koulutus, tiede, kulttuuri, liikunta, nuoriso, hallinto		
ISBN PDF	978-952-263-734-5	ISSN PDF	1799-0351
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-734-5		

Motions- och idrottsföreningars ekonomiska stöd för familjer med barn och unga i hobbyverksamhet

Utredning om stödpraxis

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:33	Tema	Idrott
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Outi Aarresola, Ilkka Virmasalo, Elina Hasanen och Mia Tammelin	
Språk	finska	Sidantal 75

Referat

I denna utredning granskas hurdan ekonomisk stödpraxis motions- och idrottsföreningar har för familjer med barn och unga i hobbyverksamhet. Utredningen genomfördes under 2023. Materialet består av 1) intervjuer med motions- och idrottsorganisationer (n = 13 organisationer), 2) intervjuer med idrottsföreningar (n = 15 föreningar), 3) en kortfattad enkät riktad till idrottsföreningar (n = 155 föreningar) samt 4) projekt som fått utvecklingsstöd för föreningsverksamhet 2023 och där en åtgärd var att stödja mindre bemedlade familjer (n = 138 projekt).

Den vanligaste ekonomiska stödpraxisen var olika betalningsarrangemang som syftade till att lindra familjernas ekonomiska svårigheter. Det var mer allmänt att det ekonomiska stödet fördelades till föreningens verksamhetsavgifter eller till anskaffning av utrustning. Det fanns sällan strikta kriterier för stödet, utan de ekonomiska utmaningarna beskrivs fritt. Ofta var de ekonomiska utmaningarna förknippade med familjernas situation eller struktur, bland annat arbetslöshet, sjukdom, många barn eller någon annan motsvarande omständighet. De intervjuade organisationerna och föreningarna bedömde att det ekonomiska stödet i vissa fall kan upplevas vara stämplande, vilket i sin tur inverkar på utnyttjandet av det. En viktig iakttagelse är att det sällan är medellöshet på basis av inkomster som utgör ett kriterium för stödet, utan fördelningen av stödet baserar sig på familjernas upplevda ekonomiska svårigheter.

Det har funnits och finns fortfarande många orsaker till att behovet av ekonomiskt stöd har ökat. I fortsättningen är det viktigt att å ena sidan fundera på hur de nu splittrade stödformerna kan göras mer tillgängliga för familjerna och å andra sidan hur det lönar sig att utveckla det ekonomiska stödet för barns och ungas hobbyer med beaktande av aktörerna i hela systemet och de kostnader som uppstår.

Nyckelord utbildning, forskning, kultur, motion, ungdom, administrion

ISBN PDF 978-952-263-734-5

ISSN PDF 1799-0351

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-734-5>

Financial support provided by sports clubs for families

Report on support practices

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2023:33	Subject	Sport
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Author(s)	Outi Aarresola, Ilkka Virmasalo, Elina Hasanen and Mia Tammelin	
Language	Finnish	Pages 75

Abstract

This report examines the financial support practices that sports clubs have in place for families with children and teenagers who participate in club activities. The study was conducted in 2023. Data consisted of 1) interviews with sports federations and regional sports organisations (n=13), 2) interviews with sports clubs (n=15), 3) a survey for sports clubs (n=155), and 4) plans of sports clubs' projects that received financial support from the Ministry of Education and Culture in 2023 for supporting those with limited means (n=138 projects).

The most common financial support practices were different kinds of payment arrangements. Financial support was mostly provided for club fees or for the costs of obtaining the necessary equipment or clothing. There were rarely any strict criteria for the support. Instead, financial challenges were described in a free-form manner. Financial challenges were often related to the family's situation or structure, such as unemployment, illness or having multiple children. The organisations and clubs interviewed for this report assessed that financial support can be considered stigmatising in some cases, which in turn affects its use. An important observation is that income level is rarely a criterion for support. Instead, the provision of support is based on the financial difficulties experienced by families.

There have been and continue to be many reasons for the growing need for financial support. It is important to consider how the now fragmented forms of support could be made more accessible to families. Furthermore, it is important to take into account all actors of the whole sports system and the costs arising from organising and participating in sports, when developing financial support for children and youth sports activities.

Keywords education, science, culture, sport, youth, administration

ISBN PDF 978-952-263-734-5

ISSN PDF 1799-0351

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-734-5>

Sisältö

1	Hankkeen tausta	7
1.1	Lapsiperheköyhyys ja taloudelliset ongelmat perheissä.....	8
1.2	Urheiluharrastusten kustannukset ja niihin vaikuttaminen.....	11
1.3	Selvityksen toteutus.....	14
2	Liikunta- ja urheilujärjestöjen näkymiä taloudelliseen tukeen	16
3	Urheiluseurat: haastattelututkimus	22
3.1	Haastatteluaineisto.....	22
3.1.1	Aineiston keruu.....	22
3.1.2	Haastatteluun osallistuneet seurat.....	23
3.2	Taloudellisen tuen tarve puheenaiheena.....	24
3.3	Taloudellisen tuen käytännöt.....	27
3.3.1	Maksurästien käsittely.....	28
3.3.2	Viestintä.....	30
3.3.3	Hakumenettelyt ja kriteerit.....	32
3.3.4	Tukitoiminnan laajuus.....	36
3.3.5	Tuen jakaminen ja rahoittaminen.....	37
3.4	Harrastamisen kustannusten hallinta.....	40
3.5	Muita seurojen tukimuotoja.....	42
3.6	Näkemykset tukien vaikuttavuudesta.....	43
3.7	Haasteet tukitoiminnassa.....	45
4	Urheiluseurat: kysely	49
4.1	Kyselyaineiston keruu.....	49
4.2	Kyselyyn osallistuneet seurat.....	50
4.3	Taloudellisen tukemisen tavat.....	51
4.4	Tuen kriteerit ja hakeminen.....	52
4.5	Tukemisen henkilö- ja euromäärät.....	54
4.6	Tuen rahoittaminen.....	57
4.7	Kokemuksia tukitoiminnoista ja tuen riittävydestä.....	59
5	Seuratukihankkeet: tuki vähävaraisille perheille	65
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	69
	Lähteet	72

1 Hankkeen tausta

Vuoden 2022 aikana seurattiin Suomessa inflaation kiihtymistä sekä energiakustannusten kasvamista, jota koronapandemian ja sen rajoitustoimien monet kehityskulut olivat jo aiemmin vaikeuttaneet. Tämä herätti huolta väestön ja erityisesti lapsiperheiden taloudellisesta tilanteesta, johon oli vaikuttanut aiemmin jo koronapandemian ja sen rajoitustoimien monet kehityskulut. Toisaalta on tiedetty jo pitkään, että osalla lapsiperheistä on toimeentulovaikeuksia, ja huoli on syksyyn 2023 tultaessa kasvanut. Liikunnan ja urheilun parissa huoli konkretisoituu perheiden selviämiseen harrastuskustannuksista. Huoli on aiheellinen, koska rakenteellisesti tarkasteltuna liikunta- ja urheiluharrastukset ovat olleet yleisempiä keskiluokkaisten keskuudessa kuin alemmissa sosioekonomisissa ryhmissä (esim. Hakamäki ym. 2014).

Harrastuskustannuksista käytävä keskustelu ei kuitenkaan ole uusi. Harrastamisen kustannusten on arvioitu kaksin- tai kolminkertaistuneen 2000-luvulla. Liikunta- ja urheiluseurat ovat ryhtyneet enenevästi oman toimintansa piirissä tukemaan vähävaraisia perheitä myöntämällä tukea ja huojennuksia harrastusmaksuihin. Seurat puolestaan ovat voineet saada esimerkiksi valtionavustusta tai järjestöjen tukea tähän jakamaansa tukeen. Toisin sanoen liikunta- ja urheiluseurakentälle on syntynyt oma tukimekanismi vähävaraisten perheiden tukemiseksi.

Keskustelu harrastusten merkityksestä lasten ja nuorten hyvinvoinnille on viime vuosina ollut vilkasta (esim. Aarresola ym. 2023; Salasuo 2021). Harrastuskustannuksista käytävä keskustelu liittyy laajemmin oikeuteen harrastaa, joka on osa sosiaali-, talous- ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista (Järvinen 2023). Oikeus harrastamiseen on määritelty muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien sopimuksessa. Ihmisoikeudet ovat kaikille ihmisille yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia, jotka on määritelty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa (Lastensuojelun keskusliitto 2022), jossa todetaan kaikilla olevan oikeuden muun muassa riittävään elintasoon. (Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet, 2022) Sosiaali-, talous- ja sivistyksellisiä oikeuksia tutkinut Iina Järvinen (2019) toteaa, että "Varallisuuteen ja toimeentuloon katsomatta jokaiselle lapselle on turvattava perus- ja ihmisoikeuksiin pohjaava mahdollisuus itsensä kehittämiseen". Tällä tarkoitetaan muun muassa harrastamista, jolle luodaan pohja lapsuudessa ja nuoruudessa. Varallisuus ja toimeentulo ei siten saisi estää harrastustoimintaan osallistumista. Lapsen oikeuksien yleissopimus (Lastensuojelun keskusliitto 2022) asettaa valtiolle velvollisuuden edistää lapsen oikeuksien toteutumista (Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet, 2022).

Liikunnassa ja urheilussa lasten ja nuorten harrastustoimintaa tarjoavat ja toteuttavat sekä julkinen, kolmas että yksityinen sektori. Liikunta- ja urheiluseuroilla, joiden tukitoimet ovat tämän selvityksen kohteena, on yli satavuotiset perinteet nuorisokasvatustyössä. Seuroja on määritelmästä ja arvioista riippuen noin 9 000, ja arviolta noin puolet niistä järjestää junioritoimintaa (Pusa, Aarresola & Vihinen 2020, 25). Kyse on siis tuhansista lasten ja nuorten harrastamisen mahdollistavista yksiköistä. Harrastustoimintaan on kiinnitetty entistä enemmän huomiota julkishallinnossa, koska harrastamisen on nähty olevan tärkeää lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen kannalta. Kunnat ovat osallistuneet enenevästi myös harrastusten järjestämiseen ja keskittyneet erityisesti niin kutsuttuihin matalan kynnyksen harrastustoimintoihin. Viimeisimpänä esimerkkinä tästä on Harrastamisen Suomen malli, jonka tavoitteena on mahdollistaa harrastus jokaiselle lapselle koulupäivän yhteydessä ja jota toteutetaan lukuvuonna 2023–2024 jo yli 250 kunnan alueella (Harrastamisen Suomen malli 2023). Eri sektorit myös järjestävät yhteistyössä toimintaa ja tukevat vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten osallistumista liikuntaan ja urheiluun.

Tämän selvityshankkeen tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millaisia keinoja ja käytäntöjä liikunta- ja urheiluseuroilla on taloudellisia vaikeuksia kokevien perheiden tukemisessa. Hankkeessa selvitettiin liikunta- ja urheiluseurojen toimintakäytäntöjä: missä tilanteissa perheet hakevat taloudellista tukea, miten taloudellista tukea rahoitetaan, koordinoidaan ja hallinnoidaan seurassa sekä millaisia kysymyksiä taloudelliseen tukeen ja sen myöntämiseen liittyy. Hankkeen laajempuna tavoitteena on edistää lasten ja nuorten sekä perheiden yhdenvertaisuutta niin harrastamiseen ohjautumisessa ja harrastuksissa pysymisessä kuin toimintakäytännöissäänkin. Selvityshanke käynnistyi Sanna Marinin hallitusohjelman aikana, liittyen se tavoitteisiin 1) vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuustyötä liikunnassa, 2) edistää hyvinvointia ja vähentää eriarvoisuutta sekä 3) edistää lapsi- ja perheystävällisyyttä.

1.1 Lapsiperheköyhyys ja taloudelliset ongelmat perheissä

Tässä selvityshankkeessa tarkastellaan liikunta- ja urheiluseurojen taloudellista tukea seuroissa harrastavien lasten ja nuorten perheille. Selvityshankkeessa tarkasteltavan tuen kohderyhmänä ovat perheet, joissa on talousongelmia, pienituloisuutta tai köyhyyttä. Selvityshankkeessa tähän kohderyhmään kuuluvia ei määritelty tarkkarajaisesti esimerkiksi tulojen mukaan. Taloudelliset ongelmat ja taloudellisen tuen tarve näkyvät liikunta- ja urheiluseuroissa monin eri tavoin.

Tilastokeskus määrittelee pienituloisiksi ”ne henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohti (ns. ekvivalentti rahatulo) ovat pienemmät kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien ekvivalenttien käytettävissä olevien rahatulojen mediaanitulosta.” (Tilastokeskus 2023). Pienituloisuusastetta käytetään usein köyhyyttä kuvaavana indikaattorina. Köyhyys on kuitenkin ilmiönä tulotasoa monitahoisempi ja monimutkaisempi ilmiö, eivätkä sen vaikutukset liity ainoastaan taloudellisten resurssien puutteeseen. Köyhyyteen liitetään kokemus siitä, että ei ole osallinen ja että toimintamahdollisuudet ovat rajalliset (Lister 2015, Sen 2020, Spiker 2020, Isola ym. 2022). Köyhyys ei siten tarkoita vain puutetta resursseista, vaan siihen liittyy sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumattomuus (Järvinen 2023).

Taloudelliset vaikeudet, pienituloisuus ja köyhyys koskettavat laajasti lapsia ja nuoria. Vuonna 2020 noin 114 300 lasta eli pienituloisessa perheessä. Tämä vastasi yhtätoista prosenttia kaikista Suomessa asuvista lapsista. Lisäksi noin yhdeksän prosenttia kaikista lapsiperheistä sai vuonna 2021 toimeentulotukea. (Itla 2022) Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi toimeentulon tueksi, joten prosenttiosuutta voi pitää varsin korkeana. Kuluneen parin viime vuoden aikana tapahtunut hintojen nousu uhkaa entisestään lisätä niiden lasten ja nuorten lukumäärää, jotka kokevat taloudellista niukkuutta. Arvioiden mukaan jopa 62 000 uutta kotitaloutta kohtasi köyhyyden hintojen nousun myötä. (Hiilamo ym. 2022a, Hiilamo ym. 2022b) Tämä tarkoittaa sitä, että jatkossa yhä useammalla perheellä on todennäköisesti vaikeuksia kattaa harrastusmenot elinkustannusten noustessa.

Tulopohjaiset pienituloisuusmittarit eivät suoraan huomioi elinkustannuksia. Näitä voidaan tarkastella viitebudjettien avulla. Viitebudjetit ovat esimerkkilaskelmia ja pitävät sisällään tavaroita ja palveluja, joiden katsotaan olevan välttämättömiä yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta. Viitebudjettien voi ajatella määrittävän minimiresurssit, jotka tarvitaan ihmisarvoisen elämän saavuttamisessa. Ne määrittävät elinkustannukset eri kokoisille perheille eri alueilla ja niissä on huomioitu myös harrastusmenot. (Grahm ym. 2023) Turun yliopiston ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijaryhmä arvioi viitebudjetit vuonna 2022, ja arvioinnin yhteydessä toteutettiin fokusryhmähaastatteluja viitebudjettien uudistustarpeiden tunnistamiseksi. Näissä haastatteluissa nostettiin esille myös harrastuskustannusten nousu, ja harrastuksiin kohdennettua viitteellistä summaa korotettiin. Lopullisessa viitebudjettilaskelmassa, joka vastaa loppuvuoden 2022 hintatasoa, on harrastuksiin varattu alle kouluikäisille 200 euroa vuodessa ja kouluikäisille 350 euroa vuodessa. Lisäksi harrastustarvikkeisiin budjetoitiin 100 euroa vuodessa. Näin esimerkiksi kouluikäisen lapsen harrastusmenoihin kuluva summa on viitebudjetissa 450 euroa vuodessa. (Grahm ym. 2023, 33–38)

Taloudellista toimeentuloa kartoitetaan usein myös subjektiivisen kokemuksen kautta (Mäkinen 2023). Kokemukseen pohjautuva arvio taloustilanteesta, pienituloisuudesta tai köyhyydestä on yhtäältä epävarma ja epätasallinen, mutta toisaalta se kuvaa koetua taloustilannetta ja taloustilanteen aiheuttamaa kuormitusta. Perheen tulot voidaan kokea riittämättömiksi, vaikka ne ylittäisivätkin tilastollisesti määritellyn pienituloisuusrajan. Kokemustieto tuo niin ikään esille sen, missä määrin taloustilanteeseen liittyy huolta tai kuormitusta. Se tavoittaa hyvin myös äkilliset ja yllättävät perheen talouteen vaikuttavat tilanteet. Talousongelmat näkyvät liikunta- ja urheiluseuroille usein nimenomaan koettuina talousvaikeuksina.

Tutkimuksissa ja selvityksissä on todettu, että lapset ja nuoret arvioivat perheen taloustilanteen huonoksi verrattain usein. Esimerkiksi kysyttäessä noin neljännes kouluterveyskyselyyn vastanneista 8.- ja 9.-luokkalaisista nuorista kertoi perheen taloudellisen tilanteen olevan kohtalainen tai huono. (Itla 2022) Myös Pelastakaa lapset ry on raportoinut lasten ja nuorten kokemuksia perheen taloustilanteesta Lapsen ääni -kyselyn pohjalta (Pelastakaa lapset 2022). Kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista (n=1 130) 27 prosenttia arvioi, että perheellä on vaikeuksia selvittää menoista. Jotkut vastaajat kuvasivat jopa suoranaista hätää perheen toimeentulon vuoksi.

Talousongelmien, pienituloisuuden ja köyhyyden taustalla on monia eri syitä perheissä. Erityisesti yksinhuoltajaperheet, monilapsiset perheet sekä ulkomailta muuttaneet perheet kohtaavat usein taloudellisia ongelmia ja köyhyyttä. Ongelmat linkittyvät siihen, että ei työllisty tai jos työllistyy, palkka ei riitä kattamaan perheen menoja. Köyhyys saattaa periytyä sukupolvelta toiselle. (Isola ym. 2022, Hakovirta & Kallio 2020, Isola ym. 2020, Karvonen & Salmi 2016). Velkaantuneisuus on niin ikään usein toimeentulo-ongelmien taustalla. (Hiilamo ym. 2023) Vaikka työttömyys ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen linkittyy usein talousongelmiin, työssäkäyntikään ei välttämättä suojele toimeentulo-ongelmilta. Tästä kertoo osaltaan se, että lähes neljänneksessä toimeentulotukea saavista perheistä on ansiotuloja. (Korpela 2023) Työstä saatava palkka ei välttämättä takaa toimeentuloa: työssäkäväkin voi elää köyhyydessä.

Köyhyydellä on monia seurauksia. Etenkin lasten ja nuorten osalta on tunnistettu, että köyhyys altistaa kiusaamiselle ja ryhmästä ulossulkemiselle sekä siirtää aikuisille kuuluvaa vastuuta lapsille. Köyhyyteen liittyy stigma ja häpeää, jotka edelleen vahvistavat köyhyyden negatiivisia vaikutuksia, esimerkiksi siten, ettei se voi vaikuttaa siihen, ettei nuorella ole tulevaisuuden suunnitelmia. (Hakovirta & Kallio 2020, Hakovirta & Rantalaiho 2012, Pelastakaa lapset 2022) Pitkittyessään köyhyys voi altistaa mielenterveyden ongelmille ja päihteiden väärinkäytölle. Kasautuva huono-osaisuus on erityisen haitallista, sillä monet samanaikaiset ongelmat perheissä vaikuttavat myös lasten hyvinvointiin (Saari ym. 2020). Lapsuudessa koettu köyhyys ja siitä aiheutuvat hyvinvointivajeet ovat haitallisia paitsi

tässä ja nyt, myös tulevaisuuden näkökulmasta: lapsuuden haitalliset kokemukset heijastuvat pitkälle aikuisuuteen ja saattavat heijastua esimerkiksi myöhempinä mielenterveysongelmina (Hakovirta & Kallio 2020).

Köyhyys kaventaa toimintamahdollisuuksia ja mahdollisuuksia tasa-arvoiseen kansalaisuuteen ja osallisuuteen yhteiskunnassa (Isola & Suominen 2016, Hakovirta & Kallio 2020, Saari ym. 2020). Näihin kuuluvat myös harrastusmahdollisuudet (Järvinen 2023). Pajun (2022) selvityksen mukaan perheet kokevat erityisesti taloudellisia esteitä harrastamiselle. Pelastakaa Lapset ry:n (2022) Lapsen ääni 2022 -kyselyssä pienituloisten perheiden lapsista 23 prosenttia oli joutunut lopettamaan harrastuksen ja lapset kokivat muutoinkin rahan vähyyden vaikuttavan vapaa-ajan tekemisiin.

1.2 Urheiluharrastusten kustannukset ja niihin vaikuttaminen

Liikunnan ja urheilun organisoidun harrastamisen kustannukset vaihtelevat yleensä merkittävästi sen mukaan, onko toiminta ohjattua liikuntaa vai urheilutoimintaa, jossa myös kilpaillaan. Huoli kustannuksista ja siitä mediassa käyty keskustelukin liittyvät yleensä jälkimmäiseen, vaikka myös harrasteliikunta voi olla joillekin liian kallista. Urheiluharrastuksen kustannukset koostuvat pitkälti harjoittelusta, kilpailemisesta ja varusteista aiheutuvista kuluista, joissa on sekä välittömiä (esimerkiksi kilpailuluvat) sekä välillisiä kuluja (esimerkiksi matkakustannukset). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistä käsittelevässä LIITU-tutkimuksessa noin puolet peruskouluikäisistä kertoi, että kustannukset estävät ainakin vähäisesti liikunnan ja urheilun harrastamista. (Koski & Hirvensalo 2023) Toisaalta tutkimuksessa ilmeni, että harrastukset lopetetaan yleisimmin muista kuin kustannussyistä. (Blomqvist ym. 2023)

Urheiluharrastusten kustannuksista tai niiden kasvusta ei ole viimeaikaista tietoa saatavilla. Viimeksi harrastuskustannuksia on selvitetty laajasti 2010-luvun alussa ja julkaistu vuonna 2014 Mitä maksaa? -selvityksessä. Tuolloin harrastuskustannusten arvioitiin kaksinkertaistuneen vuosikymmenessä (Puronaho 2014), ja kehityksen on arvioitu edelleen jatkuneen. Näin ollen harrastuskustannusten on katsottu kaksin-kolminkertaistuneen 2000-luvun aikana. Kilpaurheiluharrastuksen kustannukset ovat vuositasolla useita tuhansia euroja ja harrasteliikunnankin sadoista euroista ylöspäin (Puronaho 2014; Paju 2022). Toisin sanoen urheiluharrastusten kulut ylittävät viitebudjetissa määritellyn summan, joka on kouluikäisen kohdalla varusteineen 450 euroa vuodessa (Grahm 2023, 36). Kustannukset vaihtelevat kuitenkin paljon sekä lajeittain, alueellisesti että toiminnan organisoinnin mukaan.

Harrastuskustannusten kasvuun liikunnassa ja urheilussa on vaikuttanut moni tekijä. Ensinnä, harrastusintensiteetti on kasvanut, eli harjoituskertoja on lisätty (ks. esim. Purohaho 2014). Tähän ovat vaikuttaneet esimerkiksi erilaiset urheilijakehityksen parantamiseen tähtäävät toimintamallit (ks. esim. Aarresola 2016). Toiseksi, urheiluseurojen omat harjoitustilat kunnallisten tilojen ohessa ovat lisääntyneet (esim. Aarresola, Lämsä & Itkonen 2022). Harjoitustiloista syntyy siis aiempaa enemmän kustannuksia. Kolmanneksi, urheiluseuroissa on aiempaa enemmän palkattuja työntekijöitä: päätoimisten työntekijöiden määrän on arvioitu kaksinkertaistuneen vuosien 2006–2016 aikana ja sivutoimisella palkkatyöllä on korvattu osin ennen täysin korvauksetta tehtyä vapaaehtoistyötä (esim. Koski & Mäenpää 2018). Myös liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintalogiikka on muuttunut. Järjestöt omaksuivat 1990-luvulla laajasti tuotteistamisen ja markkinaehtoisen toiminnan logiikan, mikä on oikeuttanut liikunta- ja urheilutoiminnan kehittämisen toiminnan taloudellista volyyymiä lisäämällä (esim. Aarresola & Mäkinen 2014). Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018 -selvityksen mukaan urheiluseurojen talousvolyyymi on noin 0,7 miljardia euroa ja kotitaloudet käyttävät liikuntamenoihin yli miljardi euroa vuosittain (Ala-Vähälä ym. 2018).

Lasten ja nuorten urheiluharrastusten osalta on tärkeää huomata erityispiirre harrastuskustannusten voimakkaasta muutoksesta harrastamisen edetessä: koska harrastamisen intensiteetti kasvaa sekä harjoituskertojen että muiden kilpaurheiluun liittyvien tekijöiden osalta (kisamatkat, tarvittavat välineet), yksittäisen harrastajan kustannukset kasvavat erityisesti 10 ja 15 ikävuoden välillä (Paju 2022; Purohaho 2014). Näin ollen siis lapsen ja nuoren harrastamisen kustannukset muuttuvat, ilman että perhe voi niihin paljoakaan vaikuttaa. Perheen tehtäväksi jää kustannuksista tavalla tai toisella selviäminen, jotta lapsi voi jatkaa harrastustaan. Kilpaurheilun kustannukset ovat usein suuremmat, kuin mitä eri selvityksissä vanhemmat keskimäärin ovat katsoneet kohtuullisiksi harrastuskustannuksiksi (Paju 2022). Erilaiset matalan kynnyksen vaihtoehdot eivät tässä tilanteessa usein vastaa lapsen toiveita, jos lapsi on jo harrastanut urheilua useita vuosia ja haluaa jatkaa harrastustaan kilpailullisessa toiminnassa.

Liikunnan ja urheilun harrastuskustannuksista on käyty keskustelua erityisesti 2010-luvulla. Kustannuksiin on kiinnitetty enenevästi huomiota, sillä harrastaminen on tunnistettu tärkeäksi lasten ja nuorten elämässä (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019; Selvitys valtionhallinnon toimenpiteistä... 2018). Erilaisten harrastamiseen yleisesti liittyvien työryhmien ja ohjauksen lisäksi liikunnan alueella on tehty useita aloitteita harrastuskustannusten hillitsemiseksi. Esimerkiksi vuonna 2012 Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU) käynnisti kokeilun vähävaraisten harrastusmahdollisuuksien kehittämiseksi osana seuratukea. Tarkoituksena oli kehittää seuratoimintaa siten, että harrastuksen aloittaminen ja jatkaminen olisi yhtäläisesti mahdollista perheen sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Hanketukea myönnettiin 24 hankkeelle yhteensä 350 000 euroa. Yleisimpänä tavoitteena oli luoda toimintamalli yksittäisen lapsen tai nuoren harrastuksen tukemiseksi. Puolet

seuroista suuntasi toimenpiteitä nimenomaan rahastojen perustamiseen. Tuolloin seuroja askarruttivat erityisesti tuen jakamisen kriteerit, varojen kerääminen sekä tarvittavat yhteistyöverkostot muun muassa sosiaalitoimen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. (Rajala 2014)

Laajemmin yhdenvertaisia liikunnan harrastusmahdollisuuksia on pohdittu viimeksi opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa työryhmässä 2015–2016 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Työryhmältä odotettiin kuulemisten ja tietopohjan avulla kokonaiskäsitystä eri lajien ja liikuntamuotojen kustannuksista, harrastamisen tukemisen aseman tunnistamista opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuspolitiikassa sekä esityksiä harrastuskustannusten alentamiseksi. Työryhmä esitti useita eri toimenpiteitä kustannusten hillitsemiseksi. Useat niistä koskivat kaikkia lapsia ja nuoria tai koko urheilujärjestelmää, esimerkiksi kilpailujärjestelmiin tai tilojen maksuttomuuteen liittyen. Varsin moni näistä toimenpide-ehdotuksista on ajankohtainen ja tärkeä edelleen. Työryhmä pohti myös mitareita hintakehityksen seurannalle. Myös ensimmäisessä valtioneuvoston selonteossa liikuntapolitiikasta otettiin kantaa liikunnan yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Selonteossa mainitaan, että ”Liikuntapalvelut ja -edellytykset tulee yhteiskunnassa toteuttaa niin, että ne edistävät osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Liikunnassa ja urheilussa tarvitaan toimintamalleja, jotka turvaavat kaikille harrastusmahdollisuudet toimintakyvystä, sosiaalisesta taustasta tai varallisuudesta riippumatta.” (Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018, 17). Selonteon laajassa verkkokuulemisessa merkittävimäksi tekijäksi liikkumisen edistäjänä nähtiin lapsiin ja nuoriin panostaminen: ”yhteiskunnan tulisi taata jokaiselle lapselle ja nuorelle yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa ja liikua” (Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018, 8).

Seuratoiminnan kehittämistuen – jonka jakaminen siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriölle vuonna 2013 – yhtenä tavoitteena on ollut tasata harrastuskustannuksia tai niihin liittyvää eriarvoisuutta. Rinne/Marinin hallituskaudella tähän osoitettiin lisärahoitusta, ja hakuun lisättiin vähävaraisten tukemiseen suunnattu kohta vuonna 2021. Seuratuen haussa vuonna 2022 otettiin yhtenä hakukriteerinä huomioon, ”miten, millä perusteilla ja miten organisoiden seura käyttäisi avustusta vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten tukemiseen” (OKM 2022), ja lisäksi tälle tuelle oli vielä tarkempia ohjeita. Ohjeissa mainittiin myös, että perustoiminnan harrastusmaksujen tulee pysyä maltillisella tasolla, mikä tarkoittaa noin 50 euron kuukausikuluja harjoittelun osalta. Avustettavat toimenpiteet tukevat erityisesti lasten ja nuorten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua harrastuksiin. Tässä selvityksessä tarkasteltiin näitä tukia, ja ne on raportoitu viidennessä luvussa.

On selvää, että harrastuskustannusten hillitsemisessä urheiluharrastuksissa ei ole yleisellä tasolla onnistuttu, ja useat kehityskulut ovat vieneet kustannuksia pikemmin kasvuun. Vastauksena tähän on syntynyt monenlaisia matalan kynnyksen harrastetoiminnan muotoja seurojen ja kuntien järjestämänä. Yhtenä vastauksena tähän on ollut myös Harrastamisen

Suomen malli, jonka puitteissa järjestetään maksutonta harrastetoimintaa koulupäivän yhteydessä. Erilaisilla matalan kynnyksen ratkaisuilla ei kuitenkaan tulla vastaamaan kaikkiin harrastusten eriarvoistumiseen liittyviin ongelmiin (ks. myös Paju 2022). Seurat ja urheilujärjestöt ovatkin reagoineet tilanteeseen kehittämällä omia tukimekanismejaan. Esimerkiksi Ammattimaistuva urheilu -tutkimushankkeen seurakyselyssä suurimmalla osalla seuroista oli olemassa tai tekeillä rahasto urheilijoiden tukemiseen (Aarresola, Lämsä & Itkonen 2022).

1.3 Selvityksen toteutus

Tämä selvityshanke toteutettiin tammi–lokakuun 2023 aikana. Aineisto kerättiin pääasiassa ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Hanke toteutettiin Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan ja Tampereen yliopiston Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskus Perlan yhteistyönä. Aineiston keruusta, analysoinnista ja raportoinnista ovat pitkälti vastanneet tutkijatohtorit Ilkka Virmasalo ja Elina Hasanen Jyväskylän yliopistosta. Seuratukiaineiston analyysissä on ollut apuna korkeakouluharjoittelija Rosa-Mariia Stenbacka Tampereen yliopistosta. Apulaisprofessori Mia Tammelin Tampereen yliopistosta on osallistunut hankkeen ohjaamiseen sen koko ajan sekä raportointiin. Hankkeen kokonaisuudesta vastannut yliopistonlehtori Outi Aarresola on hankkeen johtamisen lisäksi osallistunut kaikkien työvaiheiden toteuttamiseen. Hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Selvityksen pääasiallinen tarkoitus on ollut selvittää, **millaisia tukikäytäntöjä seuroilla on taloudellista tukea tarvitseville perheille**, koskien lasten ja nuorten harrastuksia. Hankkeen alussa oli tiedossa, että seuroilla on enenevästi esimerkiksi rahastoja tukemista varten, mutta tuen hakemisen ja jakamisen periaatteista ja käytännöistä ei juuri ollut tietoa saatavilla. Esiymmärryksen saamiseksi haastateltiin ensin suurimpia lajiliittoja aiheesta, ja lisäksi haastateltiin joitakin aluejärjestöjä. Näitä käsitellään raportin toisessa luvussa. Aiemman tutkimuksen puuttuessa päätettiin selvitys toteuttaa ensi sijassa haastattelemalla seuratoimijoita. Haastattelut mahdollistavat kyselyä laajempien ja myös tarkentavien kysymysten esittämisen ja siten monipuolisen kuvan saamisen tutkittavasta aiheesta. Haastatteluja tehtiin 15, ja tämä aineisto on raportoitu kolmannessa luvussa.

Tutkimuksen edetessä päätettiin, että haastatteluiden lisäksi toteutetaan avoin kysely, johon vastaamalla myös muilla kuin haastatelluilla seuroilla on mahdollisuus tuoda esiin tukikäytäntöjään. Kysely muotoiltiin haastatteluista saatujen tietoja perusteella. Nämä tulokset on raportoitu neljännessä luvussa. Lisäksi päätettiin tarkastella opetus- ja kulttuuriministeriön seuratoiminnan kehittämistukea saaneiden hankkeiden toimenpiteitä vähävaraisten tukemiseen. Tämä aineisto on raportoitu lyhyesti viidennessä luvussa.

Lopuksi on tärkeää huomioida selvityksen rajaukset. Ensinnä, selvityksessä ei käsitelty muuta kuin urheiluseurojen (ja -järjestöjen) taloudellista tukea perheille. Toiseksi selvityksen ulkopuolelle jätettiin selkeästi urheilullisiin tavoitteisiin tähtäävät tukimuodot esimerkiksi nuorille maajoukkueurheilijoille, koska näiden kriteerinä on urheilullinen taso eikä vähävaraisuus tai taloudelliset vaikeudet. Kolmanneksi on hyvä huomioida, että tutkimuksen aineistoissa esiintyvät seurat eivät ole edustava otos seurakentästä. Tarkoituksena on ollut selvittää tukikäytäntöjen kysymyksiä, ei tuen yleisyyttä seurakentässä. Erilaiset aineistot ovat toisaalta antaneet monipuolisen kuvan tukikäytännöistä, ja tämä selvitys antaa peruskäsityksen taloudelliseen tukeen liittyvistä seikoista seuratyössä. Lisäksi erityisesti viimeisessä luvussa on pohdittu vähävaraisten perheiden tukeen liittyviä (liikunta)poliittisia ja toiminnallisia kysymyksiä laajemmin.

2 Liikunta- ja urheilujärjestöjen näkymiä taloudelliseen tukeen

Selvityksen aluksi haluttiin saada seurojen tukikäytäntöistä esiyymmärrystä haastattele- malla urheilu- ja liikuntajärjestöjä. Lajiliitoista haastateltiin lasten ja nuorten lisenssimää- rien suhteen suurimpia liittoja. Haastatellut liitot alaikäisten lisenssimäärineen on esitetty taulukossa 1. Lisenssimäärät on saatu Huippu-urheiluinstituutti Kihusta, joka on kerännyt tiedot lajiliittojen valtionavustuslomakkeista syksyllä 2022. Suurimmista liitoista puuttuu Suomen Ratsastajainliitto (lähes 15 000 nuorisolisenssiä), jota ei tavoitettu haastattelua varten.

Selvitykseen osallistuneet lajiliitot lisenssimäärineen

	Alaikäisten lisenssimäärä, syksy 2022
Suomen Palloliitto ry	109 376
Suomen Jääkiekkoliitto ry	37 054
Suomen Voimisteluliitto ry	33 223
Suomen Salibandyliitto ry	26 942
Suomen Urheiluliitto ry	19 633
Suomen Koripalloliitto ry	14 769
Suomen Golfliitto ry	11 548
Suomen Taitoluisteluliitto ry	11 204
Suomen Pesäpalloliitto PPL ry	10 943

Lajiliittohaastattelut tehtiin 25.1.–17.2.2023. Yhdestä liitosta haastateltavia osallistui kaksi, muista yksi. Haastateltavat toimivat yleensä liiton seuratoiminnan johtamis- tai kehittämis- tehtävissä. Liittohaastattelujen lisäksi järjestettiin helmikuussa ryhmähaastattelutilaisuuksia liikunnan aluejärjestöjen seuratoiminnasta vastaaville henkilöille. Näihin tilaisuuksiin osallistui henkilöitä neljästä aluejärjestöstä (Kainuun Liikunta ry, Keski-Suomen Liikunta ry, Pohjois-Karjalan Liikunta ry ja Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry), ja lisäksi osa aluejärjes- töistä antoi tietoja sähköpostitse. Haastatteluiden toteutustapana oli etähaastattelu, joka tallennettiin.

Tuen tarve puheenaiheena

Lajiliitoissa oli hyvin erilaisia kokemuksia siitä, onko taloudellisen tuen tarve akuutti puheenaihe tai onko viime vuosien toimintaympäristön epävakautuminen vaikuttanut tuen tarpeeseen ja siitä puhumiseen. Selkeimmin tuen tarpeeseen lajikohtaisesti vaikuttavat luonnollisesti harrastuksen kustannukset. On olemassa hyvinkin edullisia lajeja etenkin junioreille, sekä sellaisia, joissa kustannusten hallinnalla voidaan vaikuttaa paljon tuen tarpeeseen. Luonnollisesti etenkin kalliista olosuhteista (tilakustannukset vuokrista tai ylläpidosta) riippuvaiset lajit ovat olleet alttiimpia myös harrastajamaksujen korotuspaineille. Esimerkiksi aiemmat investoinnit omiin tiloihin ovat saattaneet tulla taloudelliseksi taakaksi kasvaneiden kustannusten myötä. Haastatteluhetkellä yleiskuva tilanteesta oli se, että tuen tarve ja puhe siitä olivat lisääntyneet taloudellisen toimintaympäristön muutosten myötä.

Järjestöjen haastatteluissa kävi ilmi, että kasvaneeseen kustannustasoon on kiinnitetty huomiota jo ennen viime vuosien taloudellisia vaikeuksiakin, etenkin joukkuelajeissa. Juni oriurheilunkin yhteydessä puhutaan ammattimaistumisesta ja vaatimusten kasvusta: seuroilla on usein palkattuja työntekijöitä hallinnossa ja valmennuksessa, harjoituskertoja on paljon ja esimerkiksi kilpailumatkoja tehdään runsaasti kotimaassa ja usein ulkomaillekin. Toisaalta on myös lajeja, joilla on lähtökohtaisesti kallis imago, vaikka harrastus juni oritasolla ei olisikaan kovin kallista. Koettiin, että mielikuvat syntyvät osin värittyneen mediakeskustelun seurauksena. Lajiliitoista niissä, joilla oli jonkinlainen lajikohtainen valtakunnallinen tukimalli, oli yleisemmin myös puhetta taloudelliseen tuen muodoista ja käytännöistä. Tietoisuutta ja keskustelua taloudellisen tuen järjestämisestä oli järjestöissä lisännyt Suomen Olympiakomitean (2023) johtama seuratoiminnan laadunkehittämi seen keskittyvä Tähtiseura-ohjelma, joka edellyttää Tähtiseura-tunnuksen saaneilta seuroilta, että ne pyrkivät toimillaan hillitsemään kustannuksia ja että seuroilla on määritelty toimintatapa vähävaraisten harrastajien tukemiseen. Tähtiseuroja on yli 600. Haastattelu jen perusteella myös liitot ovat yrittäneet hillitä kustannusten kasvua ohjeistuksillaan. Järjestöille seuroilta tulevat kysymykset tukimalleista liittyivät usein tuen kriteereihin ja tuen rahoittamisen mahdollisuuksiin.

Haastatteluissa tuli esiin myös Venäjän hyökkäyssodan vuoksi maahan saapuneiden ukrainalaispakolaisten tilanne. Seurat ovat järjestäneet pakolaisnuorille maksuttomia tai hyvin edullisia harrastamismahdollisuuksia. Urheiluyhteisö on siis osallistunut vapaaehtoisesti pakolaisten inklusiotyöhön.

Etenkin joukkueurheilulajeissa liittotasolla arvioitiin, että harrastajatasolla taloudellisen tuen tarpeen puheeksi ottamiseen on iso kynnys, eli stigmatisoitumisen pelko tunnistettiin. Aihe on arka henkilökohtaisella tasolla, vaikka syyt taloudellisen tuen tarpeelle eivät useinkaan ole tukea tarvitsevan perheen yksin hallittavissa. Alueellisesti tunnistettiin, että tuen tarpeen puheeksi ottaminen on koettu haastavaksi erityisesti pienten paikkakuntien

seuroissa, joissa ihmiset tuntevat toisensa. Haastatteluissa pohdittiin, onko tarpeellista edes puhua ”vähävaraisista”, vai voisiko vain puhua taloudellisen tuen tarpeista, mikä ei leimaisi perheitä tai harrastajia samalla tavalla johonkin tiettyyn ryhmään. Lisäksi huolena esitettiin, miten saada harrastamaan lapset niistä perheistä, joissa ei ole voimavaroja tai toimijuutta huolehtia lasten harrastamisesta. Pohdittiin, voitaisiinko eri toimijoiden yhteistyöllä mahdollistaa harrastamista myös näissä perheissä.

Järjestöjen haastatteluissa nousi myös esiin kysymys siitä, miksi joskus yhteiskunnallisessa keskustelussa matalan kynnyksen harrastaminen nähdään tukemisen arvoisena, mutta tavoitteellinen urheiluharrastus ei. Jälkimmäistä pidettiin parhaimmillaan harrastuksena, jossa saa harrastaa ammattitaitoisessa valmennuksessa ja hyvässä kaveriporukassa niin, että lähes joka päivälle on jotain mielekästä tekemistä. Vaikka kustannukset voivat olla suuret, pidettiin lapsen ja nuoren mahdollisuutta osallistua häntä kiinnostavaan harrastukseen tärkeänä. Olisi tärkeää tunnistaa lasten erilaiset kiinnostukset ja harrastamisen tavat, ja miettiä ratkaisuja niiden taloudelliseen tukemiseen.

Lajikohtaisia tukiratkaisuja

Osaan urheilulajeista on muodostunut lajikohtaisia tukiratkaisuja taloushaasteisiin. Tässä tiivistetään jääkiekon, jalkapallon, koripallon ja salibandyn tukitoimintaa. Tiedot on saatu haastatteluista, täydentävistä dokumenteista ja nettisivuilta. Järjestöhaastatteluissa ilmeni myös, että on erilaisia alueellisia tukimuotoja, jotka eivät välttämättä ole lajiriippuvaisia. Yhtenä esimerkkinä näistä on Pay Back Lahti ry (2023), joka tukee ”vähävaraisia lahtelaisia lapsia ja nuoria liikuntaharrastuksissa yli lajirajojen”. Lisäksi myös osalla liikunnan aluejärjestöistä on rahasto oman alueen harrastajien tukemiseen.

Jääkiekko

Jääkiekkoa pidetään yleisesti kalliina harrastuksena, koska lajissa tarvitaan paljon varusteita ja etenkin olosuhdekustannus (jääaika) on usein korkea ja lajissa on usein myös ammattivalmentajia. Jääkiekon piirissä onkin kehittynyt valtakunnallinen tukijärjestelmä, ja vuodesta 2016 liitto on jakanut tukea noin miljoonan euron vuotuisen lahjoitussumman turvin. Tämän lahjoituksen myötä kansallinen tukitoiminta kattaa juniorit kiekkokouluikäisistä B-junioreihin.

Jääkiekon kansallisen tason tukien hakuprosessi on jaettu kahteen osaan: Kevään haussa jaetaan tukea U13–U18-ikäisille junioreille MEKMA-säätiön kautta noin 1 000 000 euroa/vuosi. Syksyn haku (Finkey-rahasto) on nuoremmille, U9–U12 -ikäisille sekä kiekkokouluilaisille. Nuoremmille ikäluokille jaettava summa on noin 100 000 euroa vuodessa. Tukien hakemisen proseduuri on kummassakin haussa sama, vaikka rahoitukset tulevat eri lähteistä. Seuroissa pitää olla vastuhenkilö koordinoimassa hakua ja välittämässä tietoa.

Tukea hakevan pelaajan huoltajat toimittavat vastuuhenkilölle tukihakua varten tarvittavat tiedot niin, että seuralle ja joukkueenjohtajalle jää aikaa tehdä varsinainen hakemus määräaikaan mennessä. Seurasta hakemukset lähetetään Jääkiekkoliiton, jossa toimikunta käsittelee ne. Päätökset ilmoitetaan seuralle, joka tiedottaa edelleen hakijoille. Tuki maksetaan seuralle, joka hyvittää summan tukea saaneen pelaajan kausimaksuista. Tukisummat ovat kiinteitä, mutta ikäluokittain kasvavia niin, että U17–18-ikäluokissa se on 1 300 euroa/kausi (2023–24). Kaudella 2022–2023 Finkey-rahastosta jaettua tukea sai 356 junioria 103 seurasta ja MEKMA-säätiön tukea 985 junioria 124 seurasta.

Liitto on määritellyt tukien kriteereiksi perheen taloudellisen tilanteen yleisesti, yksinhuoltajuuden, monilapsisuuden ja akuutit ongelmat, kuten sairaudet tai työttömyys. Vanhempien ikäluokkien kohdalla mainitaan lisäksi, että ”tukea saadakseen pelaajilta edellytetään kunnianhimoa lajia kohtaan”. Tukia myönnettäessä kiinnitetään huomiota myös niiden jakautumiseen valtakunnallisesti. Seuroilta puolestaan edellytetään suunnitelmaa valmentajien koulutuksesta ja siitä, kuinka nämä ovat mukana Jääkiekkoliiton valmentajalisensijärjestelmässä, toimenpiteitä uusien harrastajien rekrytoimiseksi, harrastuskustannusten kurissa pitämiseksi sekä epäasiallisen käytöksen ehkäisemiseksi. Niin ikään kiinnitetään huomiota matalan kynnyksen harrastustoiminnan järjestämiseen, varustekierrätykseen, matkustamisen kulujen kurissa pitämiseen, seuran omaan tukijärjestelmään, Kunnioita Peliä -ohjelmaan sitoutumiseen ja sen aktiiviseen toteuttamiseen sekä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vähentämiseen pyrkivästä Et ole yksin -palvelusta viestimiseen seuran sisällä.

Myös Jääkiekkoliitoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiön Olympia- ja A-maajoukkuerahasto jakaa junioriavustuksia vähävaraisten perheiden jääkiekkoharrastukseen. Jaettava summa oli vuonna 2022 ikäluokille U9–U16 yhteensä 50 000 euroa. Tuki näyttäytyy harrastajalle hyvin samankaltaisena kuin yllä esiteltyt lajiliiton tuet, mutta tämä tuki on Suomen Jääkiekkoliitot ry:n täysin itsensä hallinnoima: ohjesäännön mukaisesti avustusten myöntämisestä päättää pelaajista muodostettu kuusihenkinen ohjausryhmä ja käytännön toimet hoidetaan pelaajayhdistyksen toimistossa. Rahaston alkupääoma, 250 000 euroa, tuli miesten olympiajoukkueen Jääkiekkoliitolta saamasta bonuksesta Torinon 2006 olympialaisten hopeamitalista. Tämän jälkeen rahaston pääomaan on lisätty miesten Olympialaisten sekä MM-kisojen 2015 ja 2018 menestysbonukset. Tuen myöntämisen perusteet ja hakukäytäntö ovat hyvin samankaltaiset kuin MEKMA- ja Finkey-rahastoissakin. Lomakkeessa kysytään huoltajien ja joukkueen vapaamuotoiset perustelut sekä kotitalouden nettotulot hyvin yleisesti luokiteltuna. Myös tässä tuessa seura täyttää lomakkeen haki-
jan antamien tietojen pohjalta ja välittää sen eteenpäin. Jääkiekkoliitto osallistuu prosessiin siten, että myönnoistä tiedottaminen tapahtuu liiton aluepäälliköiden kautta seuroille. Tämäkin tuki maksetaan seuroille, jotka ohjaavat summan tukia saaneiden junioreiden kausimaksuihin.

Jalkapallo

Jalkapallo on juniorien lisenssien määrällä mitattuna lasten suosituin urheiluharrastus, mutta Jalkapallo-Säätiön kautta kanavoituva tukitoiminnan volyyymi on pienempi kuin jääkiekolla. Jalkapallo-Säätiön yksi sääntömääräinen tehtävä on ”vähävaraisten tai syrjäytymisuhan alla olevien lasten ja nuorten jalkapallotoiminnan edistäminen”. Säätiön taustalla on vuonna 2017 perustettu Pertti Alaja -rahasto. Rahasto on nimetty edesmenneen liiton puheenjohtaja Pertti Alajan mukaan, jonka perinnöstä se sai myös aloituspääomansa. Lisäksi rahasto kerää jatkuvasti lisärahoitusta yrityksiltä, yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä.

Rahastosta on jaettu vuosina 2018–2023 yhteensä yli puoli miljoonaa euroa vähävaraisten tai syrjäytymisuhan alla olevien lasten ja nuorten jalkapallotoiminnan edistämiseen. Vuosittainen tuki on kasvanut reilusta 20 000 eurosta yli 100 000 euroon. Vuonna 2023 tukea sai seuran rahastoon yhteensä 73 seuraa, tukisumman ollessa seurakohtaisesti 500–3 000 euroa. Säätiön tukea saadakseen seuralla on nykyään oltava oma erillinen rahasto tuen hallinnointia varten.

Eryyisenä ajankohtaisena tuen tapana Jalkapallo-Säätiön hallitus päätti syksyllä 2022, että alkukauden 2022 aikana Palloliiton jäsenseuroihin rekisteröityjen 185 ukrainalaispelaajan pelipassimaksut hyvitetiin täysimääräisesti seuroille maksupalautuksena.

Salibandy

Salibandyssä on samankaltainen järjestelmä kuin jalkapallossa, jossa Salibandyn Tuki -Säätiö on jakanut seuroille avustuksia vuodesta 2011 ja vuodesta 2017 yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien tukemiseksi. Salibandyn Tuki -Säätiö ei edellytä tukea vastaanottavilta seuroilta rahastoa, mutta sellaisen olemassaolo mainitaan eduksi luettavaksi asiaksi päätöksenteossa. Vuoden 2022 jaossa säätiö myönsi tukea vähävaraisten tukemiseen 14 seuralle yhteensä 22 300 euroa. Korkeimmillaan tukisumma oli 1 700 euroa per seura. Vuoden 2021 jaossa tukea sai 19 seuraa, yhteensä 23 000 euroa, korkeimman seurakohtaisen tukisumman ollessa 1 300 euroa.

Myös salibandyssä reagoitiin Ukrainasta tulleiden perheiden harrastustoiminnan tarpeeseen. Salibandyn Tuki -Säätiö avasi vuonna 2022 Salibandyliiton jäsenseuroille haettavaksi kaksi toiminnallista tukipakettia Ukrainasta Suomeen pakolaisina tulleiden perheiden ja salibandyyn liittyvän harrastustoiminnan aloittamiseksi.

Koripallo

Koripallossa on hieman erilainen tukimalli kuin muissa edellä mainituissa lajeissa. Suomen Koripalloliitto on logistiikkayhtiö PostNordin kanssa yhteistyössä perustanut vuonna 2018 We deliver -rahaston, jonka kautta jaetaan stipendejä koripallon harrastamisesta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Tuki myönnetään rahastosta suoraan harrastajille, ei seuralle. Tukea voi hakea esimerkiksi seuran kausimaksuihin, varusteiden hankkimiseen tai pelaajan turnausmatkoihin sekä harjoitusleirien kustannuksiin. Kausikohtainen tuki oli vuonna 2023 enintään 500 euroa vuodessa harrastajaa kohden. Hakuaikoja on kaksi kauden aikana. Tuen saaminen edellyttää mm. kotitalouden verotietojen toimittamista rahastolle ja hakijoiden saatavilla olevat taustatiedot tarkistetaan. Runsas salassa pidettävien henkilötietojen kerääminen asettaa myös toimintamallin tietoturvallisuudelle vaatimuksensa.

We deliver -rahaston tukia oli jaettu vuoden 2023 maaliskuuhun mennessä kahdessatoista haussa. Ensimmäiset tuet myönnettiin tammikuussa 2019, jolloin tukea sai 27 harrastajaa 192 hakijasta. Yhteensä hakukierroksilla rahasto on jakanut koripalloharrastajille 841 stipendiä, yhteisummaltaan 228 909 euroa. Tuen kriteeri on puhtaasti taloudellinen, mutta sen saaminen edellyttää, että harrastaja on mukana kilpailutoiminnassa. Rahoituksen perustana on PostNordin vuosittainen lahjoitus, jonka lisäksi yhteisöt ja yksityiset henkilöt voivat tehdä lahjoituksia.

3 Urheiluseurat: haastattelututkimus

3.1 Haastatteluaineisto

3.1.1 Aineiston keruu

Hankkeessa haastateltiin 15 urheiluseurojen edustajaa harrastajille suunnatun taloudellisen tuen käytännöistä. Aineisto kerättiin tammi-huhtikuussa 2023. Kolme ennakkohaastattelua tehtiin tammi-helmikuun vaihteessa jyvaskyläläisten seurojen (jalkapallo, jääkiekko ja yleisurheilu) edustajien kanssa. Ennakkohaastatteluiden tavoitteena oli saada selkeämpi kuva erilaisista toimintamalleista, mikä tuki myöhemmin toteutettavia haastatteluja. Haastattelurunkoa muokattiin näiden alustavien haastatteluiden perusteella. Tämän jälkeen tutkimushaastatteluja tehtiin 12 kappaletta maaliskuusta huhtikuussa, viikoilla 9–14. Kaikki 15 haastattelua ovat mukana aineistossa.

Haastattelut kohdistettiin seuroihin, joilla tiedettiin olevan jotain taloudellisen tuen muotoja. Seurojen valinnassa hyödynnettiin eri lähteitä, esimerkiksi lajiliittojen tai aluejärjestöjen edustajien tietoja, tai aiempien hankkeiden yhteydessä esiin tulleita tietoja seurojen tukikäytännöistä. Seurojen valinnassa pyrittiin saamaan mukaan maantieteellisesti erilaisia ympäristöjä ja erilaisia lajeja. On hyvä huomioida, että haastattelujen tarkoituksena oli saada monipuolisesti tietoa taloudellisen tuen käytännöistä, ei koko seurakenttää edustavaa otosta.

Yhteydenotto haastatteluja varten tehtiin yleensä ensivaiheessa sähköpostilla, johon oli liitetty tutkimusseloste ja tietosuojailmoitus. Etenkin alkuvaiheessa viesteihin vastattiin varsin hyvin ja ensimmäiset haastattelut saatiin sovittua varsin nopeasti. Niille seuroille, jotka eivät vastanneet postiin, pyrittiin soittamaan muutaman päivän kuluessa viestin lähettämisestä, ja lähes kaikkiin saatiinkin yhteys. Haastatteluprosessin aikana käytiin myös julkista keskustelua urheiluharrastusten kustannuksista (ks. Ilta-Sanomat 2023), mikä näkyi osin myös erilaisina suhtautumisina tähän selvitykseen, vaikka tässä ei otetakaan kantaa kustannuksiin tai niiden nousuun. Kaiken kaikkiaan haastattelupyynnöllä lähestyttiin alustavien kolmen haastattelujen lisäksi 17 seuraa, joista 12 osallistui haastatteluun.

Haastattelut toteutettiin etähaastatteluin, jotka tallennettiin. Jyväskylässä kasvokkain toteutetut ennakkohaastattelut tallennettiin äänitiedostoksi. Ulkopuolinen yritys litteroi haastattelut. Aineiston analyysi tehtiin haastattelujen aikaisten muistiinpanojen ja

litteraateista tehtyjen tiivistelmien pohjalta. Tulosten yhteydessä esitetyissä sitaateissa on anonymiteetin vuoksi korjattu esimerkiksi murreilmaisu, erisnimi tai lukumäärä yleisemmällä ilmaisulla.

3.1.2 Haastatteluun osallistuneet seurat

Viidentoista seuran haastatteluaineisto muodostui kahdeksan eri lajin sekä monilajiseurojen haastatteluista. Jalkapalloseuroja oli neljä; jalkapallo on alaikäisten harrastajamääriltään Suomessa selvästi suurin laji ja harrastajien sosioekonomiset taustat ovat hyvin moninaisia. Muita erikoisseuroja tutkimuksessa olivat jääkiekko, koripallo, salibandy, uinti ja voimistelu/tanssi. Lisäksi varsinaisen seurakentän ulkopuolelta haastattelimme yhden yksityisen kamppailulajikoulun edustajaa. Monilajiseuroja oli niin ikään haastatteluissa kolme, eri puolilta Suomea ja erilaisilla lajipainotuksilla.

Maantieteellisesti haastattelut painottuivat pääkaupunkiseudulle: kaksi seuraa oli Helsingistä ja kolme Vantaalta. Pääkaupunkiseudulla onkin ollut runsaasti tarvetta erilaisiin tukikäytäntöihin moninaisesta väestöpohjasta johtuen. Muut haastatellut seurat olivat Turusta, Tampereelta, Jyväskylästä, Kuopiosta, Lahdesta, Kouvola, Kontiolahtelta ja Haukiputaalta. Jäsenmäärä seuroissa vaihteli 340:n ja 2 500:n välillä. Seuran vuosituloja aivan kaikki haastateltavat eivät osanneet kertoa, mutta ilmoitetut tulot vaihtelivat 120 000 ja noin 3 000 000 euron välillä.

Taulukko 1. Haastatteluihin osallistuneiden seurojen taustatiedot (n=15).

Lajit	Jalkapallo (4), jääkiekko (2), kamppailulajit (1), koripallo (1), salibandy (1), uinti (1), voimistelu ja tanssi (1), yleisurheilu (1), yleis-/monilajiseurat (3)
Kunnat	Haukipudas (1), Helsinki (2), Jyväskylä (3), Kontiolahti (1), Kouvola (1), Kuopio (1), Lahti (1), Tampere (1), Turku (1), Vantaa (3)
Jäsenmäärä	Kaikki jäsenet: 340–2 500, alaikäiset jäsenet 250–1 500
Seuran vuositulot	5 seuraa 120 000–500 000 € 3 seuraa 600 000–1 M€ 4 seuraa 1,2–3 M€ (3 seuralta ei tietoa)

3.2 Taloudellisen tuen tarve puheenaiheena

Lasten ja nuorten harrastusten kustannuksista selviäminen voi olla ajoittain vaikeaa niin pieni- kuin keskituloisillekin perheille. Jokaisella haastatelluista seuroista oli joku käytäntö harrastajien taloudellisiin haasteisiin reagoimiseen, ja kaikilla myös oli ollut tarve käytännöille. Tuen tarpeen yleisyys kuitenkin vaihteli paljon lajista ja ympäristöstä riippuen.

Useimmiten haastatellut liittivät perheiden taloudellisen tuen tarpeen seurassaan seuraavanlaisiin olosuhteisiin: perhetilanteeseen tai -rakenteeseen liittyvät tekijät kuten yksinhuoltajuus ja monilapsisuus; perheen huoltajien työmarkkina-asemaan liittyvät tekijät kuten työttömyys, lomautus tai opiskelu; sekä heidän terveyteensä liittyvät akuutit tai krooniset tekijät, joiden vuoksi huoltaja oli pois ansiotyöstä. Alueilla, joilla asuu suhteessa paljon maahanmuuttajia, myös tuen tarvisijoissa heidän osuutensa korostui – ja heidän tarpeisiinsa liittyi lisäksi usein kielitaidon puutteesta johtuvia erityisiä haasteita. Erityisenä ajankohtaan liittyvänä tukea tarvitsevien ryhmänä nähtiin Ukrainasta tulleet pakolaiset. Myös useamman lapsen kilpaurheiluharrastus samassa perheessä tunnistettiin taloudellisesti haastavaksi tilanteeksi:

Ehkä 1/4 on silleen, että on useampi lapsi harrastaa ja varsinkin näissä valtakunnallisissa sarjoissa, elikä sillon lasten kausimaksujen määrä tulee suhteessa aika isoksi.

Ja onhan se tosi ymmärrettävääkin, että jos ajatellaan et sulla on vaikka kolme tai neljä lasta ja sitten jos katsoo noiden meidänkin huippu-urheilijoiden budjetteja, niin niitä ois parhaimmillaan vaikka yks jääkiekossa, yks jalkapallossa ja yks voimistelussa, niin kyllähän siinä, vaikka olis kuinka hyvätuloinen, niin rupee jo vähän kukkarossa tuntumaan.

Haastatellut toivat esiin, että perheet eivät haluaisi tinkiä lasten harrastuksista, mikä on tullut esiin myös harrastuskustannuksiin liittyvässä julkisessa keskustelussa.

Sehän on totta kai tässä ollu pelkona, että kun elämän kokonaiskustannukset kallistuu, et ruvetaanko ensin karsimaan lasten harrastuksista. Vielä tämmöstä ilmiöä ei oo tapahtunu, ja se, että me koko ajan pyritään siihen, että perheet tietää koko ajan, paljonko ne kustannukset on.

Haastatellut seuratoimijat puhuivat hyvin neutraalisti, jäsennellysti ja kokemukseen perustuen harrastajien perheiden taloudellisista haasteista. Moni kertoi seurojen toimihenkilöiden keskustelevan asiasta runsaasti keskenään. Perheiden suuntaan viestiminen sen sijaan saatettiin kokea hankalaksi:

[Viestinnästä] mä en sitä pelkää, että tulisko enemmän kysyjä. Se ei ole se ongelma, vaan se semmonen tietynlainen salassapito näissä asioissa, ja samoin se, että ei todellakaan hirveen monelle perheelle ole hyvä siinä yhteisössä tai lasten kuulla, että teidän perhe on vähävaranen, että nää on semmosii niinkun, me puhutaan aika herkistä asioista.

Moni haastatelluista totesi, että harrastajien perheille aiheen puheeksi ottaminen seuran kanssa on haastavaa, ja tämä vaikeuttaa taloudellisen tuen hakemista.

...sanotaan, et ne ensimmäiset kontaktit on varmaan niitä, mitkä on perheille myös vaikeimpia, että joutuvat myöntämään tällasen asian.

Kyllä me ollaan yritetty pitää se sellaisena, että jos tukea pyydetään tai tarvitaan, niin sitä uskalletais pyytää ja silleesti.

Että paljon oon myös tekemisissä liiton kautta ja kaiken kautta ympäri Suomen, seurojen kautta, niin kyllä se on aina se semmonen vähän just se leimaantumisen ja se häpeä mikä sieltä nousee helposti, kun puhutaan näistä.

...ne on aikalailta ne samat perheet, eli jotka tavallaan on kerran mennyt sen kynnyksen yli ja hakenut, niin se on selvästi sellanen, et sitte se on helpompi tehdä se hakemus seuraavallakin kerralla.

On. Se on hyvin arka asia. Ja sen takiahan se tulee yleensä sieltä joukkueenjohtajan kautta. Ja ne ei tuu meille suoraan. Koska, sitähan hirveesti hävetään, että nyt on tiukkaa.

No riippuu joukkueesta. Kaikki vapaaehtoiset eivät halua keskustella taloudellisesta tilanteesta, ja silloin ne on yleensä minun takana, tai minä otan yhteyttä perheeseen ja sitä kautta lähetään sitten etenee. Mut myöskin meidän joukkueet viestii hyvissä ajoin, että millon mikäkin tukimuoto niin sanotusti tulee hakuun, ni miten sitä voi hakee. Ja jos ei halua joukkueenjohtajan kautta hakee sitä, ni sen voi myös laittaa meille suoraan --- hakemuksen. --- tietysti myös seurataan sitä, että toimintamaksut maksetaan ajallaan ja niin pois päin. Että jos jää laskuja rästiin, niin joko se on joukkueen rahastonhoitaja tai sitten meiltä, joka on yhteydessä matalalla kynnyksellä.

Yhtenä syynä taloudellisen tuen hakematta jättämiseen saattoi olla myös oman tarpeen arviointi eritavalla kuin miten seura sen näki:

Me tossa haastateltiin yhden joukkueen vanhempia missä muutamille oli suositeltu, mutta niitä hakemuksia ei tullut, niin selkeästi moni ajattelee myös sitä että vaikka mulla on nyt hankalaa, niin jollain muulla on vielä hankalampaa. Et ajattelee, että sit vie jonkun vielä vähävaraisemman rahoja.

Yleinen kokemus kuitenkin oli, että taloudellisten haasteiden koettu leimaavuus on vähentynyt muun muassa siksi, että taloudelliset haasteet koskettavat yhä useampaa perhettä ja tiedottaminen on avointa.

Seuran näkövinkkelistä niin pyritään pitää sitä aika näkyvästi esillä. Että se on tosi tärkeä juttu. Kun nämä kustannukset on noussu niin täs harrastamisessa kun kaikessa muussakin jutuissa niin kyl se on ollu yks, mikä on ollu todella merkittävä juttu. Et [lajin] parissa varsinkin näitä rahastoja on ollu. Alkuun siinä oli paljon sellasta, että ei ehkä kehdattu hakea. Pelättiin sitä, et mihkä se tieto leviää siitä ja näin sitä asiaa. Mutta musta sen kynnyksen yli on aika hyvin päästy sillon aikanaan, sitä on niin paljon sitä tukea tarjolla.

Siis hallinnon näkökulmasta ehdottomasti uskalletaan ja halutaan puhua.

Haastatteluiden perusteella ei voi yksityiskohtaisesti eritellä sitä, mitkä tekijät yleensä vaikeuttivat tai helpottivat tuen tarpeen ottamista puheeksi. Seurojen toimintaympäristö vaikutti puheeksi ottamisen helppouteen. Tuen tarpeesta ei välttämättä myöskään keskusteltu vanhempien kesken. Esimerkiksi joukkuelajia edustanut haastateltava, jolla oli pitkä kokemus lasten joukkueurheilusta, kuvasi asiaa näin:

...ei oikeestaan, siit ei hirveesti puhuta. Itekin aina sitä miettii, et onks se enemmänkin sellanen tabu, että jos siitä, et esimerkiks tuolla miettii vanhempien yhteisöä, ja näitä kaikkia vuosia mitä mä siellä toimin, niin siitä ei vanhempien keskuudessa puhuta sanaakaan.

Asian stigmatisoivaa luonnetta oli myös eräässä seurassa pyritty hälventämään muuttamalla jaettavan tuen nimitystä niin, ettei se viitannut enää perheen pieniin tuloihin vaan lapsen harrastuksen tukemiseen. Nimen muutoksella koettiin olleen merkitystä tuen hakemiseen joissakin tapauksissa:

...että se ei olisi millään tasolla leimaava vaan että se olis helpommin lähestyttävä. Koska me uskotaan, että meillä on paljon perheitä, jotka eivät ole pienituloisia, eivät täytä esimerkiksi tilastokeskuksen kriteerejä tai näitä muodostuneita kriteereitä siihen, mutta on syytä jos toisia, miksi tilanne on juuri sillä hetkellä se, että lapsen harrastaminen aiheuttaa päänvaivaa. Ja nyt oikeestaan

sen muutoksen myötä mä uskon, että me saatiin sellasia hakemuksia, joita ei aikaisemmin oltais saatu, ja varmasti pystytty auttamaan perheiden arkea.

Yleisesti ottaen perheiden suhtautuminen tukeen nähtiin edelleen arkailevana etenkin pienillä paikkakunnilla ja pienissä seuroissa. Kynnys ottaa asia puheeksi edes joukkueen tai seuran edustajan kanssa saattoi olla korkeampi kuin suuremmilla paikkakunnilla. Urheiluseurojen toimijoiden tuttuus saattoi aiheuttaa sosiaalista painetta, muistakin yhteyksistä tutuille henkilöille ei kehdata kertoa taloudellisista ongelmista, eikä ”kaverilta” välttämättä kehdata pyytää tukea. Tämän ajateltiin olevan tyypillistä taloudellisten tukimuotojen alkikäytössä. Tämä paine oli saattanut estää perheitä hakemasta tarvitsemaansa tukea:

...[K]aikki, ketkä on hakenu, niin ollaan kyllä myönnetty sitten se avustus, että monella on aika iso kynnys ylipäätänsä hakee, vaikka sitä ei nyt, varsinkin sillona korona-aikana tuotiin tosi voimakkaasti esille, että monen elämäntilanne saattaa muuttua lomautusten ja muiden takia, että tosi helpolla kädellä laittakaa hakemuksia tulemaan, mutta ei ihan hirveesti sen koronan aikanakaan hakemusten määrät noussu sieltä.

3.3 Taloudellisen tuen käytännöt

Haastatelluilla seuroilla oli olemassa monenlaisia käytäntöjä tai rakenteita harrastajien perheiden taloudelliseen tukeen. Tukemisen periaatteet ja käytännöt olivat vaihtelevia. Kukin taho on luonut tarpeidensa ja resurssiensa pohjalta oman näköisensä käytännön, eikä sitä välttämättä hahmotettu varsinaisesti ”järjestelmäksi” vaan enemmän tai vähemmän vakiintuneeksi tavaksi toimia tarpeen vaatiessa. Joskus menettelytavat olivat hyvinkin epämuodollisia ja otettiin käyttöön vasta tarpeen ilmetessä. Lisäksi osa haastatteluissa ilmenneistä tuista oli välimuotoja sisäisistä, seuran jakamista tuista, ja ulkoisista, jonkin muun tahon jakamista ja hallinnoimista tuista. Välimuodossa esimerkiksi tuen myöntäjä saattoi olla ulkoinen taho, kuten paikallinen yritys, mutta seura antoi lausunnon tuen tarvitsijoista ja hallinnoi tuen käyttöä.

Seuroissa on myös taloudellisen tuen muotoja, jotka ovat luonteeltaan enemmän universaaleja kuin tarveharkintaisia: esimerkiksi sisaralennukset ja monilajisissa seuroissa mahdolliset useiden lajien harrastamiseen myönnettyt hyvitykset koskevat kaikkia harrastajia, jotka täyttävät määritellyn ei-taloudellisen kriteerin.

Seuraavassa käsitellään tarkemmin taloudellisen tuen käytäntöjä.

3.3.1 Maksurästien käsittely

Harrastajien maksurästejä esiintyi kaikissa haastatelluissa seuroissa, mutta yleisesti ottaen harrastajien maksuvaikeudet olivat melko marginaalinen ongelma ja suurimmassa osassa tapauksista ne pystyttiin hoitamaan maksuaikajärjestelyillä. Tämä ei luonnollisestikaan tarkoittanut sitä, ettei taloudelliselle tuelle olisi tarvetta – harrastuksen kuormitus taloudelle saattaa olla huomattavan suuri jo ennen kuin maksuvaikeudet näkyvät seuraan saakka.

Maksurästeissä ei läheskään aina ollut kyse perheen toimeentulosta: huolimattomuutta tai saamattomuutta pidettiin yleisesti mahdollisina syinä maksujen viivästymiseen. Myös esimerkiksi epäselvyydet laskun maksajasta monen kodin perheissä sekä ulkomaalais-taustaan liittyvät kieliongelmat olivat aiheuttaneet maksujen viivästymisiä. Ison seuran edustaja totesi seuraavasti:

Joka kuukausi semmonen viisi prosenttia myöhästyy maksuista. Osa on tietenkin ihan huolimattomuuttaan tai muuta, joka ei liity perheen taloudellisiin syihin, mutta paljon on niitä, suurin osa varmaan siitä viidestä prosentista on kuitenkin niitä, joilla ei vaan ole varaa maksaa ajallaan.

Seuroilla oli vahva eetos pitää harrastajat mukana toiminnassa, eikä jäsenyyksiä tai oikeutta osallistua harjoituksiin kovin herkästi evätty. Jos harrastajien perheet olivat oma-aloitteisesti yhteydessä seuraan maksuvaikeuksistaan, ei osallistumiseen liittyviä seuraamuksia yleensä tullut. Seurat kertoivat, että jos asiasta oltiin seuraan päin yhteydessä, se voitiin yleensä hoitaa joustavilla ratkaisuilla.

...vanhemmat ottaa kyl aika hyvin yhteyttä, et ku eräpäivä lähestyy laskussa, että eivät kykene maksaa. Et sit niinku yhdessä pyritään löytää niitä ratkasuita.

Meillähän on ohjeistettu nii, että sitte jos on maksuvaikeuksia, niin yhteys sinne rahastonhoitajaan, joukkueenjohtajaan, ja sitten hyvin, tavallaan yritetään aina olla perheitten puolella, että voidaan tehdä maksusuunnitelmia - - - jopa aika tosi paljon käytetään näitä tämmöisiä erilaisia, et ei olla lukkiuduttu siihen yhteen eräpäivään, millonka se on, koska puhutaan kuitenkin isoista rahoista.

Se ei oo mitenkään toistaseks ollut mitenkään hirveen suuri ongelma, niitä ei oo kovin paljoa vuositasaalla, mutta ensimmäinen on tietenkin se että me ollaan hyvin joustavia siinä, että jos otetaan yhteyttä että nyt ei pysty tätä hoitamaan, saisiko lisää maksuaikaa, tai voitaisko tää laittaa vaikka kahteen erään tai jotain muuta, jos tällanen viesti tulee, niin käytännössä aina suostutaan siihen, et me... Jos ei siihen oo mitään sellasta et siellä on 1000 euroa rästissä, tai jotain tällasta. Mut periaatteessa... Ja nää on yleensä myöskin hoidettu aina ajallaan, et sen jälkeen...

...se kulkee niin että siellä se urheilija keskustelee valmentajansa kanssa ja valmentaja keskustelee jaoston puheenjohtajan kanssa ja jaoston puheenjohtaja tuo sitten johtokuntaan ja esittää asiaa. Ja johtokunta sitten sen hyväksyy. - - - Ei oo tehty siihen anomuslomakkeita.

Usein myös joukkueen, ryhmän, jaoston tai seuran toimijat olivat aktiivisia asiassa ja pyrkivät selvittämään taloudellisia haasteita, ennen kuin ne muodostivat esteitä harrastamiselle.

No kyllähän ensiks lähetään siitä maksuajasta ja sit selvitellään sitä, että onko perheellä mahdollisuus saada jotain kautta jotain tukia. Ja niitä haetaan sekä seuran puolesta että ohjataan sitten perheitä ottamaan yhteyttä eri paikkoihin.

Meillä on sellanen tapa, joka ollaan niinkun tämmösessä tapauksessa, jos ollaan kuultu tilanteesta, niin ollaan heti kerrottu vanhemmille, että te voitte hakee, niin et me tuetaan vaikka kausimaksuja.

Erään ison seuran edustaja kuvasi maksuongelmien myötä kuukausittain eteen tulleita vaikeita tilanteita seuraavasti:

Meillä on jatkuvasti kymmenkunta harrastajaa on tämmösen maksusuunnitelman parissa, ja sitten myös kuukausittain kourallinen tulee irtisanotuksi, koska ei pysty kattamaan toimintaa, tai ainakin hyllytettyä niin sanoitusti. Et meillä ei ole varaa tukea sitä toimintaa, jos me ei maksuja saada, kun pitää sit kuitenkin yhdenvertaisuusperiaatteella toimia samaan aikaan, niin tosi vaikeita tilanteita.

Perintään tai jopa ulosottoon saakka menevät laskut ovat haastattelujen perusteella lasten ja nuorten urheiluharrastusympäristössä varsin harvinaisia, vaikkakaan eivät tavattomia.

Ei oo tarvinnu ikinä laittaa perintään, me ollaan hyvin joustava, seuran talous on aika hyvin mallilla.

Mun mielestä loppupeleissä siihen nähden, että kuinka paljon eräpäiviä ja tämmösiä siirrellään, niin perintään asti menee yllättävän vähän. Ehkä ihmiset on rohkaistuneet myös siinä, että ollaan yhteydessä ja pyydetään rohkeestikin sitä eräpäiväsiirtoa, et sanotaan suoraan että nyt ei seuraavaan kahteen kuukauteen vaikka pysty.

Että enemmän ongelma, jos sanotaan näitä maksuongelmia, niin ne on enemmän sit ongelmia siinä että ei oteta yhteyttä, jolloin kun meillä on tietyt järjestelmät ja meillä on ulkopuolinen taho joka sitten viime kädessä perii näitä laskuja

ja sit kun ne on mennyt sinne perintään, niin me ei oikeestaan enää... Ne ei oo enää seuran käsissä.

Perintään menevät maksut olivat harvinaisia etenkin toimintatavassa, jossa joukkueen tai seuran rahastonhoitaja huolehtii maksumuistutuksista. Nykyään suurella osalla seuroista on kuitenkin jo käytössä jokin toiminnanohjausjärjestelmä (esim. MyClub, Jopox tai SuomiSport), johon taloushallinto on mahdollisesti integroitu. Jos maksut ehtivät siirtyä perittäväksi ulkopuoliselle toimijalle, ei niihin välttämättä voida enää seurassa vaikuttaa. Toisaalta palveluiden koettiin toimivan myös tietynlaisena ryhdistävänä tekijänä maksuista huolehtimiselle, ja käytännössä ne olivat ainakin joissain seuroissa vähentäneet velkojen muodostumista.

3.3.2 Viestintä

Seuroihin oli muodostunut erilaisia käytäntöjä tukimuodoista viestimiseen. Selviä eroja oli sen suhteen, kuinka avointa tiedotus tukimuodoista oli. Tyypillisesti seurat kertoivat ainakin verkkosivuillaan, jos niillä oli taloudelliseen tukeen suunnattu rahasto. Lisäksi yleisesti tuenmahdollisuuksista välitettiin ajankohtaista tietoa jäsenkirjeissä ja usein myös vanhempainpalavereissa, kuten esimerkiksi tässä tapauksessa:

Meillä on kaikilla junnujoukkueilla on vanhempaininfot silleen, että kun meillä uus kausi alkaa kesäkuun alussa, sitten kun kesäkausi päättyy, niin sinne syys-lokakuussa, ja sitten tälle tammi-helmikuussa, joka infossa me käydään läpi tämä meidän [rahasto], mistä pystytään tätä tukea antamaan - - - ja sitten meillä lähtee joka toinen kuukausi seuraposti sähköpostin myötä, joka seurapostissa jäsenpostissa on erikseen oma kohta tälle tukirahastolle, eli halutaan pitää sitä koko ajan läpi kauden, koska perheiden tilanteet voi muuttua kesken kaudenki, jos vaikka kesällä, että sitä ei oo tarvinukaan, niin voit vaikka keväällä tarvitakki sitä.

Hyväksi, hakijat aktivoivaksi tiedonvälitykseksi koettiin usein henkilökohtaiset kontaktit harrastajia lähimpänä olevilta toimihenkilöiltä, jotka olivat havainneet tuen tarpeen.

Se on periaatteessa meidän tehtävä mennä sinne lähelle ja repiä vähän hihasta, että kannattaa nyt kokeilla. Ainakin ollaan pyritty olemaan niin sanotusti kovaäänisiä ja kannustamaan kaikkia ilman häpeäkin hakevia.

Mä sanoisin, että näistä hakemuksista, niin niiden semmosena liikkeellelaittavana voimana, niin enemmistössä on sit kuitenkin jonkinlainen tämmöinen henkilökohtainen kontakti. Et vaikka tätä aihetta pidetään esillä ja vaikka löytyy

eri paikoista tietoa siitä, niin tää sit kuitenkin menee ihmisiltä aika lailla ohi se viestintä, niin kauan kun se ei vielä kosketa akuutisti itseään.

Monissa seuroissa nähtiin, että mahdollisimman avoin ja kattava tiedotus tekee asiasta helpommin lähestyttävän ja vähemmän stigmatisoivan – ehkä jopa vähentää tuen alikäyttöä. Tiedottamisesta huolimatta tukea ei välttämättä haettu:

Mainostettiin ja kaupattiin ja tuotiin esille että hei, tämmöstä rahaa nyt on... – mut että kyllä vaan jäi semmoinen mieli siitä sitten, et kyllä ihmiset, vaikka on matalan kynnyksen tuen hakemisesta kyse, niin kyllä se kynnys on älyttömän korkea lähteä hakemaan.

Hienovaraisempi lähestymistapa saattoi olla käytössä joko silloin, kun ajateltiin asian olevan esimerkiksi pienessä seurassa hankala julkisesti käsiteltäväksi, tai silloin, kun pelättiin hakemustulvaa, joka aiheuttaisi haasteen tukimallille. Aiheen arkaluontoisuus hakijoille otettiin viestinnässä huomioon myös esimerkiksi korostamalla, kuinka pieni ryhmä hakemukset käsittelee, tai päinvastoin jättämällä tarkoituksella kertomatta hakemusten käsitteilyjoiden nimet:

Me pyritään siihen, et meillä lukis joka paikassa se, et se ois selkeesti nimetty esimerkiksi että ketkä sen nimen siellä näkee siinä hakemuksessa, että kenelle kaikille se menee, et se ois nimenomaan että ihmiset ymmärtäis että se ei oo joka pöydällä siellä nimen kera enää, et siinä on se tietty pieni porukka mitkä vaan näkee ne nimet.

... että ei ees kerrota ulospäin, että ketkä ne kaks muuta jäsentä on sinne, ettei kukaan sen takia jätä hakemusta, no minä tunnen tuon toisen johtoryhmän jäsenen, että minä en voi sen takia hakee.

Ympäristöissä, joissa on runsaasti ulkomaalaistaustaisia harrastajia, kieliongelmat saattoivat haitata tiedonsaantia. Kielitaidon puute voitiin ottaa huomioon esimerkiksi lisäämällä henkilökohtaista viestintää:

Et sitten kun haku aukee niin siitä lähtee aina jäsentiedote ja lähtee tieto meidän [kielitaitoiselle toimijalle] joka sitten on yhteydessä omiin, näihin hänelle tuttuihin perheisiin.

3.3.3 Hakumenettelyt ja kriteerit

Seurojen tai seuroihin kiinteästi liittyvien rahastojen taloudellisen tuen hakemisen menettelytavat olivat yleensä varsin vapaamuotoisia ja hakuajat jatkuvia. Jatkuva haku aika koettiin tuen oikea-aikaisuuden kannalta toimivaksi ratkaisuksi, tai ainakin tukea pitäisi voida saada myös määriteltyjen hakuajojen ulkopuolella.

No, näen et se on silleen hyvä työväline meillä, et se on kuitenkin joku tällanen tukilähde joka on meidän itse hallinnoitavissa ja sitä kautta myös tarpeen tullen aika ketterä, eli ei tarvitse odottaa hirveen pitkään välttämättä sitä käsittelyä ja muuta. Jos on joku tällainen akuutti tilanne, niin sillä voidaan nopeesti ratkaista pieniä ongelmia.

Ehkä mä ite kaipaen meilläkin sitä, että ois koko kauden avoin nopeella päätöksenteolla saatava. Että jos tulee se työttömyys tai joku väliaikainen ongelma. Niin ois silloin joku kanava, pystyis heti tsekkaamaan onko silloin saatavissa tukea.

Yleensä hakeminen on hakijoiden ja seuran väliseen luottamukseen perustuva epämuodollinen prosessi. Hakemukseen kirjattiin vapaamuotoisesti taloudellisen tuen tarpeen syy sekä mahdollisesti tarpeen määrä ja kesto, kuten näissä esimerkeissä:

Meidän nettisivuilla on semmonen lomake minkä kautta sitä haetaan ja siellä on vapaamuotoinen kertomus että miksi juuri minä tarvisin tuen ja siellä saa liitteeksi vapaamuotoisesti pistää mitä haluaa.

Ihan vapaamuotoisesti selvennys perheen taloudellisesta tilanteesta, eli mitä tiedot me siihen tarvitaan, nimi, syntymäaika, mistä joukkueesta, lyhyt selvitys taloudellisesta tilanteesta, sitten haettava summa ja sitten muita mahdollisia lisätietoja, mitä on, hyvin semmonen vapaamuotoinen. Ei olla vaadittu keneltäkään mitään tiliotteita tai työkkäriotteita tai muita sinne, että ollaan hyvin, ja kun on pieni paikkakunta, niin aika hyvin tunnetaan ihmiset tällä alueella, minkälaisia kaikki on, niin ei oo tarvinu keneltäkään sen enempää kyselemään.

Hakemuksen laadinta haluttiin pitää perheiden kannalta riittävän helppona ja yksinkertaisena, jottei se karsisi tukea tarvitsevia perheitä hakijoista.

Sitten jos se on hirveen strukturoitu, tietynlainen prosessi se haku, niin se laittaa omaan kynnykseensä ja... Ja sit kun on mietitty että nyt ois semmonen että voi vapaasti, ei tarvii olla mitenkään kauheen byrokraattinen ja semmonen, että se voi olla se että niillä kyvyillä ja osaamistaidoilla voi hakea, että ei vaadita kauheesti.

Hakuprosesseissa korostui lähes poikkeuksetta luottamus ja se, että harrastaja tunnettiin henkilökohtaisesti dokumenteilla todentamisen sijasta. Taloudellisten tukimuotojen järjestelmät seuratasolla näyttävät pohjaavan luottamukseen siitä, ettei tukimuotoja käytetä väärin. Kaiken kaikkiaan väärinkäytöksiä epäiltiin vain harvoin. Seuratoimijat kokivat tuet ennemmin alikäytetyiksi kuin että niitä haettaisiin turhaan tai valheellisin perustein.

Niinkun et siinä on periaatteessa se riski että lähdetään tekemään vääryyttä sitä kautta, mutta onneks ei olla ainakaan sitä kautta nyt jouduttu vielä tämmösiä tapauksia käsittelemään. Ja toki siinä on just se sitten, että meillä on mahdollisuus varmasti sitten saada jotain tietoa tästä perheestä pelkästään jo meidän järjestelmien kautta, että jää helpolla myös kiinni niin sanotusti sitten, jos yrittää tämmöistä väärinkäyttöä.

Käytännöt sen suhteen, kenelle hakemus osoitetaan, ja näkemykset siitä, mikä olisi ihanteellinen tapa, vaihtelivat melko paljon. Joissain tapauksissa korostettiin sitä, että hakemuksen vastaanottaa mahdollisimman ”läheinen” henkilö (joukkueenjohtaja, vastuuvallmentaja tms.). Toisaalta tukiasioiden käsittely saatettiin kokea kiusallisena, jos osapuolet olivat keskenään tuttuja. Tämä liittyi etenkin pienten paikkakuntien seuroihin, mutta myös seuroihin, joiden harrastajien perheillä oli yleensä korkea sosioekonominen asema. Tällöin saatettiin arvioida paremmaksi vaihtoehdoksi hakemuksen osoittaminen vähemmän henkilökohtaiselle kontaktille seuratasolla (toiminnanjohtaja, seurakoordinaattori, tms.).

Et siellä pienemmässä yhteisössä voi olla vaikeampi ehkä myöntää niitä ongelmia, tai just sen niinkun joukkueenjohtajan joka on jonkun toisen joukkuekaverin vanhempi todennäköisesti, niin sille on ehkä vaikeampi mennä puhumaan että nyt mä en selviä näistä maksuista. Mutta ehkä tämä [iso lukumäärä] jäsenen toimisto, niin se ei ole ehkä niin henkilökohtaiselta tuntuva ja sit se on pikkusen isompi auktoriteetti, josta koetaan että sitä apua on helpompi pyytää.

Päätöksiä tuista tekivät yleensä hallitus tai johtokunta kollektiivisesti.

Jatkuva haku on käynnissä ja sähköpostilla hakemus seuran työntekijälle, ja sitten meillä joka kevätkokous valitaan kolmen hengen johtoryhmä tälle rahastolle, jossa seuran työntekijä elikkä minä oon puheenjohtaja ja kaks sitten muuta seuran jäsentä tulee, jotka sitten näitä käy läpi, että paljonko myönnetään. --- aina ollaan päästy jakamaan se 50 prosenttia sitten niitten kausimaksujen summista eikä oo tarvinnu tähän mennessä, kukaan ei oo turhan takia tähän mennessä hakenu, että kaikki, ketkä on hakenu, niin ollaan kyllä myönnetty sitten se avustus

meillä oli johtokunnassa semmonen tavallaan kolmen henkilön ryhmä, joka käsitteli ne ja esitteli sitten sille muulle johtokunnalle, eli otettiin sitten sieltä tavallaan nimet ja semmoset pois, kun ne piti raportteihin kaikkiin laittaa sitten että millä perusteella ja kuinka monelle ja mitä ja minkä ikäisille, niin tavallaan kolmen hengen porukka sitten käsitteli ne, semmoseen muotoon että se esitettiin, esitettiin. Tapaus oli aina anonymi muille.

Joskus päätöksen tekivät yksittäiset ihmiset, esimerkiksi toiminnanjohtaja ja puheenjohtaja yhdessä. Tällaisen käytännön hyvänä puolena pidettiin sitä, että tieto tuen tarpeesta ja saamisesta pysyi vain pienellä joukolla.

Että se on selvästi sellanen, kun nimellä haetaan, vaikka siellä kerrotaan niissä viesteissä, että ne ei mee mihinkään julkiseen käsittelyyn, niitä ei käy ees meidän hallituksessa, eikä missään, et hallituksessakin kerrotaan vaan könttäsumat, et tän verran on tukea mennyt perheille. Et ne on ainoastaan kaks ihmistä, minä ja [toinen työntekijä], joka käsittelee sit ne hakemukset.

Joukkueenjohtaja on yhteydessä ja joukkueenjohtaja alustavasti ottaa yhteyttä sit seuran puheenjohtajaan. Se pidetään hyvin pienissä, siis kun kyse on hyvin arkaluontoisista asioista, niin käytännössä puheenjohtaja ja minä toiminnanjohtajana ollaan ainoita jotka edes tietää. Esimerkiks ry:n hallitus ei käsittele häntä ollenkaan, juuri sen takia että me ei levitetä sitä tietoa lainkaan. Me tehdään tavallaan... Vois sanoa, että ne on... Ollaan ainakin joskus käytetty tällasta termiä kuin hiljainen anomus, et siinä on sitten asianosaisia mahdollisimman vähän.

Hakemusten käsittelyajat olivat yleensä hyvin lyhyitä: päätöksiä saatettiin tarpeen mukaan tehdä jopa päivässä, ja pisimmilläänkin päätöksen arvioitiin kestävän kuukausimaksun erääntymissyklin verran.

Minustahan se on hyvin pitkälle kiinni, että me saadaan kyllä vaikka hallitukselta samana päivänä se päätös. Meil on hyvin suoraviivainen tämä kokonaisuus ja kyllä ihan voi sanoa, että parissa viikossa joka tapauksessa.

Selvityksen havaintojen perusteella suurempi tarve tuille (suuri seura, suuri kaupunki, korkeat kustannukset, sosioekonomiset ominaisuudet toimintaympäristössä) muodostaa todennäköisen tarpeen muodollisemmalle hakuprosessille. Niin kauan, kun hakemusten määrä on kohtuullinen ja toimintaympäristö luottamusperusteisesti hallittavissa, epämuodolliset toimintamallit olivat tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, eivätkä kuormittaneet toimihenkilöitä liikaa. Muodollisuutta voi kuitenkin lisätä hakemiseen tuovat yleisesti määritellyt hakuajat ja määrämuotoiset lomakkeet, sekä tiukempina toimenpiteinä taloudellista

tilannetta todentavien dokumenttien tai lausuntojen vaatiminen hakijoilta. Taloudellista tilannetta selventävien dokumenttien (esim. tulotiedot tai etuuspäätökset) käyttäminen voi lisätä läpinäkyvyyttä ja tasavertaisuutta ja siten helpottaa tukipäätöksen tekemistä. Lisäksi esimerkiksi yhdessä seurassa oli havaittu, että kielitaidon puute vaikeutti tuen hakemista, ja sen vuoksi dokumenttien liittäminen hakemukseen katsottiin eduksi:

Ei ole tarvinut arvioida hakemuksen perusteella pelkästään, koska siinä voi olla aika suuriakin haasteita sitten tietyillä perheillä jos ei esimerkiksi kieltä oikein löydy, ni ei välttämättä osaa kuvata sitä tilannetta ni ne dokumentit kuvaa sen kyllä paremmin. Et kun toimeentulotuen varassa elävä perhe niin se kyllä kertoo että ei siellä helppoo varmasti ole.

Toisaalta dokumenttien käyttäminen lisää byrokratiaa – jo kevyempikin menettely tuottaa henkilötietoa, jonka käyttöön ja säilyttämiseen liittyvistä velvollisuuksista on oltava hyvin tietoinen. Dokumenttien pyytämiseen liittyvää pohdintaa kuvattiin esimerkiksi näin:

Tätä ollaan pohdittu paljon niin, että ku me ollaan kuitenkin rekisteröity yhdistys, niin mitkä periaattees oikeudet meillä olisi pyytää muun muassa virallisia dokumentteja, kun on muutenkin tietosuojasäännökset ja tietojen keruu ja kaikkee muuta, mihin pitää kiinnittää huomioo, niin tää aika ajoin nostaa kyllä keskustelua.

Ihan luottamuksella, että tässä kuitenkin me jouduttas sitten menemään, et jos me jouduttas verotustietoja tai jotain muita, niin tää on, sillan mennään jo aika hankalaan kokonaisuuteen.

Seurojen julkilausumat kriteerit harrastajien taloudelliselle tukemiselle ovat hyvin selvät ja yhdenmukaiset: akuutin taloudellisen tilanteen lisäksi muita vaatimuksia ei käytännössä esitetä. Yleinen käytäntö on tosin se, että saadakseen tukea, on jo oltava seuran jäsen. Harrastuksen aloittamista suoraan tuettuna ei yleensä toivottu. Harrastuksen aloittamista varten seuroilla oli kuitenkin monesti olemassa hyvinkin edullisia matalan kynnyksen harrastamismahdollisuuksia. Yleisen taloudellisen tuen yhteydessä ei ilmaistu erityisiä urheilullisia kriteereitä, vaikka seuran yleiset tavoitteet olisivat hyvinkin kilpailullisia.

Jonkun verran hajontaa oli sen suhteen, voiko tukea saada jo syntyneen velan maksuun. Toiset olettivat, että velkaa ei saa olla, tai että on vähintään realistinen maksusuunnitelma, ennen kuin voi saada tukea; toisille oli hyväksyttyä käyttää tuki jo syntyneeseen velkaan.

Käsitykset seuran tuen ensisijaisuudesta muihin tukimuotoihin erosivat jossain määrin. Moni näki seuran luontevana ensimmäisenä tahona, josta hakea tukea:

He hakevat meiltä ensin, ja minä kerron sitten, että mistä muualta te voitte hakea, koska mä näen, että me ollaan lähimpänä ehkä heitä, niitä perheitä.

Harvinaisempi suhtautuminen taas edellytti muiden tukien, jopa täydentävän toimeentulotuen, hakemista ennen seuratuksen hakemisen mahdollisuutta. Tätä seurojen on kuitenkin käytännössä hankala kontrolloida – eikä siihen edes nähty tarvetta pyrkiä:

Jos varsinkin tämmönen väliaikainen työttömyys iskee, niinkun korona aiheutti, niin eihän sosiaalitoimi edes ehdi tekemään niitä päätöksiä tai käsittelemään sitä asiaa, että semmosta tilannetajua, että...

Me ei olla toistaiseksi siis, hakemuksia ei ole kielletty sen takia että sitä ei olisi haettu sitä avustusta koska se on tosiaan sellanen, että se vaatii vähän niinku aikaa että mielummin me toivotaan että he hakevat viimeistään nyt sit sitä avustusta. Et ei me olla yhtään päätöstä kielletty sen takia ettei olisi hakenu muualta vaikka se säännöissä näin onkin. Koska se tosiaan torppais varmaan aika monta hakemusta tässä vaiheessa kun se tietoisuus ei ole riittävää.

3.3.4 Tukitoiminnan laajuus

Kovin täsmällistä määrällistä kuvausta tukitoiminnan laajuudesta ei tehtyjen haastattelujen perusteella voi tehdä. Taloudellisen tuen kokonaisuuden hahmottamista vaikeuttavat useat rinnakkaiset ja eritasoiset järjestelmät ja toimijat, tuen tarpeen ja määrän vaihtelu vuosittain, sekä epätarkat tiedot.

Vaikka kaikilla toimijoilla oli jonkinlaisia käytäntöjä taloudelliseen tukeen, ihan kaikilla ei ollut niille tarvetta edes joka vuosi. Toisaalta toisilla alueilla, esimerkiksi alueilla, joissa alueen väestön tulotaso oli matala, hakemuksia tuli huomattava määrä. Suurimmissa haastatteluissa seuroissa (alikäisiä jäseniä noin 1 500) hakijoita oli ollut vuositasona kymmeniä. Haastatteluissa oli kuitenkin mukana noin tuhannen alikäisen jäsenen seura, jolla ei ollut viimeiseen kahteen vuoteen ainuttakaan tukihakemusta (suurimmillaan heilläkin kuitenkin noin 20). Haastateltuja pyydettiin arvioimaan hakijoiden osuutta harrastajista. Koska hakemuksia ei välttämättä tilastoitu, emme tiedä todellista lukumäärää. Haastateltavien antamien arvioiden mukaan tuen hakijoita oli tyypillisesti noin nolasta kahdeksaan prosenttia suhteessa seuran alikäisten jäsenten määrään. Ainoat yli viiden prosentin osuudet olivat kahdessa pienehkössä seurassa, eri puolilta Suomea, eri lajeista.

Harrastajakohtaiset tuen rahamäärät vaihtelivat muutamista kymmenistä euroista jopa tuhanteen euroon vuositasona. Tyypillisesti mahdollinen tuen määrä on suhteutettu maksimiosuudeksi kuukausimaksusta (esim. 50 %), mutta joissain tapauksissa on ollut

mahdollista saada jopa täysi hyvitys. Ympäristöissä, joissa tuen hakijoita on vähemmän ja epäsäännöllisemmin, määrittelyt voivat olla väljempää ja tuet voidaan suhteuttaa kulloinkin käytössä olevaan taloudelliseen resurssiin.

Ei me olla sitäkään määritelty, että joku voi saada vaan et se on se tietty katto. Ei. Me ollaan kyllä sillai, ei... No, se varmaan että kun niitä ei oo niin paljon, niin meidän ei tarvi tehdä. Jos niitä tulis säännöllisesti ja tietty määrä, niin sithän meidän pitäis rajoittaa, jotta me pystytään kaikkia edes vähän auttamaan. Toki sitten siihen päätösten tekoon vaikuttaa sit seuran taloudellinen senhetkinen tilanne, että mehän nyt toki avustetaan kun tili on vielä plussalla.

Taloudellisiin tukiin käytetyt summat olivat seurojen tuloihin suhteutettuina melko vaatimattomia, nolasta neljään prosenttia. Korkein suhdeluku oli pienellä seuralla, jossa harrastaminen on yleisesti edullista ja toiminta vapaaehtoisvetoista, mutta jossa kilpailutoiminta aiheuttaa vanhimmille juniorikäryhmille huomattavan kustannusten nousun. Kalliimmissa, ja etenkin iän myötä paljon kallistuvissa lajeissa tuen kysyntä on seuroissa joskus ylittänyt tarjonnan, mutta yleisesti ottaen seurat pystyvät kertomansa mukaan ainakin joissain määrin tukemaan lähes kaikkia hakijoita.

Ollaan pyritty nyt varsinkin lähivuosina siihen, että kaikille myönnettäis. Et sit ollaan ennemmin tehty vaikka niin, että jos on ollut paljon hakemuksia ja isoja summia, niin ollaan vaikka sitten myönnetty kaikille 75 prossaa tai 50 prossaa, että ollaan ennemmin jaettu kaikille kuin se, että joku saa. Et siihen ollaan pyritty ja aika hyvin ollaan pystytty koko summiakin jakamaan sieltä.

Näissä on yleensä se, että kaikki saa tukea, et se summa, mitä he on päättänyt sielt jakaa, ni se sitten vaan jaotellaan sen hakijamäärän mukaisesti. Et sitten, jos siel on ihan semmonen hakemus, että vaikka kerrotaan, että perheen tulot on 5 000 euroo, niin tokikaan sillon sitten, et sitten, mut et nää on tämmösiä ihan muutamia, tai sit niin, että tää perhe on saanu jo sitä [lajiliiton] tukee. Niin yritetään, että sit sellaset perheet sais tätä tukee, et koska sit se rahasumma on pikusen suurempi niille jäljelle jääville perheille. Että ei niin, että sama perhe saa kahta eri tukea.

3.3.5 Tuen jakaminen ja rahoittaminen

Yleisin tapa taloudellisen tuen organisointiin selvityksen kohdejoukossa oli seuran hallinnoima rahasto tai seuran budjetin sisällä oleva momentti, josta kohdistettiin hakemusten perusteella tietyn harrastajan kuukausimaksuihin rahallisia suorituksia, eli käytännössä alennettuja maksuja tai jopa "vapaapaikkoja". Muihin tarkoituksiin myönnettyt tuet olivat

harvinaisempia mutta eivät aivan tavattomia. Tyypillisimpiä säännöllisten maksujen ulkopuolisia kohteita olivat muut urheilutoiminnasta syntyvät kulut, kuten leirien tai edustus-toiminnasta (mm. maajoukkue-toiminta) syntyvät kustannukset sekä varustehankintojen tukeminen.

Tyypillisesti tuet käsiteltiin seuran sisäisesti, henkilön maksuihin kohdistettuna hyvityksenä. Seurojen näkökulmasta maksun tuleminen joukkueen tai ryhmän tilille koettiin toimivaksi ratkaisuksi, sillä tällöin varmistetaan rahan kohdistuminen siihen, mihin se on tarkoitettukin. Haastatellut eivät tuoneet esille, että se olisi koettu tuen saajien puolelta ongelmalliseksi. Sen sijaan oli ollut tilanteita, joissa jonkin ulkopuolisen tahon myöntämä avustusta, kuten sosiaalitoimen täydentävä toimeentulotuki, ei ollutkaan kohdistettu tarkoitukseensa. Kun rahan liike tapahtui suoraan joukkueen tai seuran tilille, tuki myös kohdistui mahdollisesti pidemmälle jaksolle, minkä nähtiin auttaneen monia harrastajia jatkamaan.

...meillä on seuralla oma tukirahasto, ja sit meillä on [toisen yhdistyksen] oma tukirahasto, mikä myös jakaa rahaa. Niin ne on, että haku aina aukastaan kauden aikana tiettyihin aikoihin ja sinne tehdään, vanhemmat tekee hakemuksen ja sitten siellä on ohjausryhmä säännöt aina, minkä mukaan ne käsitellään aina. Ja sieltä sitten rahasto jakaa sitä tukea ja se tuki menee aina sen joukkueen tilille. Ja sitte vanhemmat voi vähentää sen seuraavista kausimaksuistaan.

Siinä kohtaa jos se [tuki] on siitä harrastusmaksusta, niin sit se vähennetään siitä laskusta, käytännössä.

Ja tääkin on käytännössä, niitä ei ehkä tuu vuodessa kahta-kolmea enempää, mut käytännössä nyt mitä muistelin viime vuodelta, niin kaikkiin on myönnetty täysimääräisesti se, jolloin puhutaan sit ihan ehkä paristasadasta eurosta per... Ja ne menee suoraan aina niihin maksuihin. Niitä ei koskaan anneta henkilölle eikä henkilön tilille, vaan niillä kuitataan ne mahdolliset erääntyneet velat sieltä pois, eli niin että se sit todella tulee hoidettua.

Tässä me ollaan pystytty kuitenkin pitemmälle aikavälille takaamaan tietty taloudellinen tuki, niin se on myös perhettäkin varmaan helpottanu sit ku ne on pystyny kattoon sen puoli vuotta ainakin eteenpäin sit siinä. Mun mielestä se on, vaikka edellisessä seurassa missä olin, niin se oli nimenomaan tällanen stipendityyppinen juttu, ni ehkä se ei semmosta kroonista rahapulaa oikeesti auta.

Suoraan harrastajille tai heidän perheilleen maksettavat (vs. joukkueen/seuran tilille maksettavat) tuet olivat harvinaisia ja liittyivät lähinnä stipendimuotoiseen tukeen. Seuraavassa sellaisesta esimerkki:

Ja sitten meillä on yhteistyökumppaneita, tehdään [yrityksen] kanssa esimerkiksi semmosta että se [yritys] on esimerkiksi julkisena siellä, että jaetaan vuodessa aina 500 euroa vähävaraiselle urheilijalle, jonka ura muuten keskeytyis, niin se menee... Raha tulee suoraan [yritykseltä] ja siirtyy suoraan sitten tälle vähävaraiselle ketä sinne on valittu. - - - se on osa meidän yhteistyösopimusta, että ollaan haluttu siihen semmonen kohta, että tietty summa siirtyy aina suoraan urheilijoille ja mahdollistaa sitten toivon mukaan jollekin seuraavan kauden taas, tai ainakin pienen tuen siihen.

Seuroilla oli hyvin monenkirjavia tapoja rahoittaa taloudellista tukea. Pienimuotoiset tukijärjestelmät voitiin rahoittaa seuran perusbudjetista osoittamalla osa tukemistarkoituksiin. Näitä varoja oli hankittu monin eri tavoin: kannatusjäsenyyksillä, talkootyöllä, kampanjoilla, tuotemyynillä, lahjoituksilla, yritys yhteistyöllä, koulutus- ja kurssitoiminnalla ja niin edelleen, sekä tietenkin erilaisten julkisten rahoituskanavien, rahastojen, säätiöiden tai yhdistysten myöntämistä rahoista. Esimerkiksi yhdessä seurassa rahaston varoja kartutettiin monilla keinoilla:

Yleensä kun tehdään joku yhteistyösopimus, niin joku osa siitä tuesta mitä me saadaan vähän niinkun korvamerkitään sinne tukirahastoon. Ja sitten välillä tehdään ihan erilaista kampanjaluontoista, saatetaan myydä vaikka jotain fanituotetta ja sillä kulmalla et tästä kampanjasta kaikki menee tukirahastoon. Tai sitten esimerkiksi kannatusjäsenyydet, jos meille tulee joku kannatusjäsen, niin se kannatusjäsenmaksu kokonaisuudessaan kohdistetaan sinne tukirahastoon.

Seuraavassa on esimerkki julkissektorin rahoituksesta:

Elikkä kaupungilta tulee ilmoitus, että on mahdollista hakea vähävarasten tukea. Ja tietty summa, mitä kaupunki jakaa sitten kaikkien seurojen kesken hakemusten perusteella. Ja me laitetaan myös sinne hakemus. Ja joka vuosi ollaan saatu jonkunlainen summa. Ja tässä kaupungin tuessa on selvitys sitten, että ei dokumentein todistettava, mutta pitää meille toimittaa, koska me haetaan se myöskin seurana sieltä, niin ne perusteet varallisuudesta tai, ja sitten myös kysytään, että onko monilajiharrastaja vai yhden lajin harrastaja, ja sitten haetaan tiettyä summaa etukäteen tulleiden hakemusten perusteella. Ja kaupunki myöntää ne aina kyseisen henkilön nimellä.

Perinteisesti tärkeänä junioriurheilun rahoitusmuotona talkootyö ei sovi yksittäisten harrastajien kulujen kattamiseen, koska talkootulo ei saa kohdistua vain sitä tehneiden hyväksi. Talkootyöllä voidaan kuitenkin kartuttaa esimerkiksi yleistä harrastajien taloudelliseen tukemiseen tarkoitettua rahastoa.

Ja nimenomaan niin, että talkootöitten kautta on haluttu tukea vähävaraisia lapsia ja nuoria. - - - meillä muun muassa on, meil on [yritykselle] ollu vuosia, vuosia, vuosia joulun alla paketoitimahollisuus, mikä me otetaan aina seurana, ja sit sä voit siellä talkoilla joko joukkueellesi tai sitten sä voit tehdä ne talkootunnit tänne [rahastolle].

Yleisesti ottaen rahoitukseen liittyy aina epävarmuustekijöitä, mikä asettaa tukitoiminnan pitkäjänteiselle toteuttamiselle haasteita. Esimerkiksi yritysten epävarma taloustilanne oli vaikuttanut huomattavasti yhden seuran tukirahojen jakoon:

Yritysrahoitusta on ollut vaikeempi saada ja me asetettiin sille ehkä liian kovat odotukset - - - tehtiin virhe yliarvioiden yritysten yritysrahoituksen virta, että me myönnettiin käytännössä kaikki keväälle tarkoitetut määrärahat jo nyt sen yhteishaun puitteissa ja sen jälkeen näihin erillishakemuksiin, ollaan jouduttu pöytämään ne päätökset, kun ei ole määrärahoja.

3.4 Harrastamisen kustannusten hallinta

Useimmissa seuroissa korostettiin kustannusten hallinnan merkitystä harrastusten taloudellisessa mahdollistamisessa.

No, ensinnäkin niin, että me lähdetään tietenkä siitä että se ei olis kovin kallis. Me pyritään pitämään se omalta osaltamme järkevänä.

Haastattelujen perusteella seuroilla on vahva tahto mahdollistaa toimintaan osallistuminen kaikille halukkaille. Kustannuksia pyrittiinkin hillitsemään seura- ja joukkueetasolla (ja toki myös liittotasolla) niin, että mahdollisimman moni nuori harrastaja pysyisi toiminnassa mukana perheen taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Seuran tai joukkueen tasolla voitiin tehdä joitakin harrastajien lopulliseen kustannukseen vaikuttavia päätöksiä esimerkiksi liittyen olosuhteisiin, henkilöstöön, valmennuksen ammattimaisuuteen, harjoittelumääriin, pelattavaan sarjatasoon tai tavoitteiden tasoon sekä muihin matkoihin ja niihin liittyvien hankittavien palveluiden laatuun. Jossain yksilölajeissa kustannuksia voidaan säädellä henkilökohtaisella harjoituskertojen määrällä. Varusteiden kierrätys on myös yleinen tapa hillitä kustannuksia sellaisissa lajeissa, joissa varusteet ovat merkittävä kustannus ja niiden kierrätys on mahdollista.

Yritetään aina, kun on mahdollista, mennä junalla, koska se on edullisempaa mennä kun vuokrata bussi sinne, kaikilla keinoilla yritetään, esimerkiksi me otetaan pitopalvelusta menomatkan ruoka aina mukaan, saadaan huomattavasti edullisemmilla kun syödään jossain menomatalla, että tämmösillä pienillä

keinoilla yritetään myös sitten tukea ja pienentää niitä kausimaksuja kaikkien osalta.

Meillä suurimmat kustannuksia tuovat tekijät on olosuhteet. Niihin vaikuttaminen on käytännössä katsottuna mahdotonta. Sit toinen on henkilöstö. Ne on ylivoimaisesti suurimmat ja sitten kolmas on kilpailutoiminnan maksut mutta hirveen heikko vaikutusmahdollisuus. - - - enemmän me pystytään vaikuttamaan, no toisaalta henkilöstö, joo, ja toisaalta sit muu varainhankinta, mitä sit yritetään kokoajan lisätä avustusten ja yritysrahoituksen muodossa.

Että ehkä sit semmoinen tohon mitä me ollaan hirveesti koitettu niinku vastuullisuus on yks meidän seuran arvoista, niin meillä on tosi usein niinku urheiluvarustekirppareita ja meillä on semmoista omaa [seuran] torikanavaa, että käytetyt tuotteet vaihtaa, vaihtaa niinku omistajaa.

Meillä esimerkiks myöskin pyritään järjestämään kierrätystä, et meillä on tämmöstä varustepörssiä, ylläpidetään, tai käytännössä toimii Facebookissa.

Etenkin kilpailupainotteisessa toiminnassa oli paljon kuluja, joista on hankala tinkiä. Lisäksi edustusjoukkueiden ja yksilölajeissa edustustehtävien korkeat kustannukset saattoivat näkyä korkeampina kustannuksina myös seuran muille harrastajille. Esimerkiksi yksi haastatelluista selitti kustannusten suhteellista edullisuutta omassa seurassaan seuraavasti:

No isoin juttu, että meillä ei oo semmosta niin sanottuu aikuisten edustusjoukkuetta, mihin menis rahaa, eli me tosi paljon kerätään seuralle yhteistyökumppaneita ja ne jaetaan tasapuolisesti sitten kaikille meidän [joukkueille], että ollaan saatu pidettyä kustannukset tosi edullisena harrastaa, niin se on varmasti auttanut pelaajamäärän kasvamiseen.

Seuroissa, joissa talous on enemmän seuravetoista (seura saattaa määritellä esim. kunkin ikäryhmän kuukausimaksun enimmäistason) kustannukset ovat helpommin ennakoitavissa ja vähemmän neuvoteltavissa. Tapauksissa, joissa joukkueilla on laajempi autonomia kustannusrakenteen suhteen, myös näkemuserot toiminnan järjestämisestä vanhempien välillä olivat mahdollisia. Taloudellisista resursseista tai periaatteista johtuen vanhemmilla saattoi olla hyvinkin erilaisia näkemyksiä tavoiteltavasta toiminnan tasosta ja laajuudesta. Seuroissa oli joskus koettu ongelmallisina ristipaineet toiminnan järjestämiseen liittyen: osa harrastajien perheistä saattoi vaatia enemmän harjoituskertoja tai kalliita harjoitus- ja turnausmatkoja, joihin kaikilla perheillä ei ole varaa.

Meillä on hyvin paljon näitä tilanteita, joissa itse asiassa minä esimerkiks ja meidän valmennuspäällikkö, niin me joudutaan tavallaan pikemminkin

jarruttamaan, hillitsemään joitakin isiä ja äitejä, että miksi meillä ei voi... Että me haluttaisi yksi harjoituskerta enemmän. Sit me yritetään sanoa että okei, että tän ikäisillä ei ole kyllä mitään syytä, että miks teidän pitäisi harjoitella enemmän. - - - Me ohjeistetaan joukkueita, mutta hyvin paljon me joudutaan vastaamaan siihen että miksei tätä ja miksei tota ja miksei meillä oo tällanen ja tällanen valmennus. Me voidaan sanoa, että ne on kustannuskysymyksiä.

Eritasoisilla harrastusryhmillä pyritään ensisijaisesti tarjoamaan laajalle joukolle harrastajia heidän mieltymystensä ja kykyjensä mukaista toimintaa. Harrastusryhmään jättäytyminen kilparyhmän sijaan voi tapahtua kuitenkin myös taloudellisin perustein.

Tiedän että meillä on joitakin pelaajia jotka ovat sen takia perustasolla että ei kustannussyistä pysty oleen kilpatasolla.

Puhutaan matalan kynnyksen joukkueesta, että siellä ois helppo pysyä mukana vaikka oisikin... Niinkun rahkeita ois vaikka huippu-urheiluunkin, mutta jos vaikka resurssit ei riitä kun vaikka ihan kuskauksen puolesta pariin kertaan viikossa, tai sitten just rahan takia, tai... Tai sitten monella voi olla joku toinen laji tai jotain muuta vastaavaa, niin pyritään pitämään että ikäkausi ois niin iso, että sit siellä ois yks tämmönen joukkue, missä... Toki se menee portaittain siitä, että mikä on se sopiva.

3.5 Muita seurojen tukimuotoja

Rahallisen tuen lisäksi harrastajia voitiin tukea lainaamalla tai lahjoittamalla varusteita. Myös työmahdollisuuksia normaalia verollista korvausta vastaan saatettiin tarjota perheille, joilla on taloudellisia haasteita, mutta verotukseen ja sosiaalietuuksiin liittyvistä vaikutuksista johtuen tämä ei ole kovin yleistä. Eräässä seurassa vanhemmille junioreille tarjottiin valmennustehtäviä:

Osalle, vanhemmille varsinkin ollaan pystytty myös tarjoo valmennustehtäviä mitkä on sitten myös tuonut ratkaisua sitten siihen, miten oman harrastamisen kuluista sitten pystynyt selviämään.

Seurojen yksi keskeinen tuen muoto taloudellisia haasteita kohdanneille perheille on ohjaaminen hakemaan tukea myös sellaisista lähteistä, joissa seura ei ole tuen hakija eikä myöntäjä.

Sitten itse asiassa tosi paljon avustetaan näissä erilaisissa just tukihauissa ja muissa tukikeinojen löytämisessä sillon, - - - useimmissa tapauksissa, niin aika

huonosti on tiedossa jäsenistöillä, tai näillä perheillä se, että mistä esimerkiksi erilaista tukea harrastamiseen voisi saada. --- Ne hakuprosessit on itse asiassa hyvin helppoja, mut jotenkin niiden se löytäminen ja kyllä se usein on ihan sitä että me saatetaan käytännössä istua toimistolla ja yhdessä täyttää sitä hakulomaketta sinne [lajiliiton rahastoon] tai SOS-Lapsikylälle. Se on olennainen osa, tai siis ihan varmasti euromääräisesti saadaan kyllä enemmän tukia meidän urheilijoille muualta kuin sitten seuran omista lähteistä.

Meillä on semmonen oma opas vanhemmille, joka on myöskin englanniksi käännetty. --- Ja tässä oppaassa on sit kyllä ihan osoitteet, että jos on taloudellisia ongelmia, niin siellä on sit kyllä [kaupungin] ja Kelan ja nää yhteystiedot annettu.

Meillä on nettisivuilla se ohjeistus, että mistä voi [hakea].

Lisäksi ulkomaalaistaustaisille oli olemassa tukitoimintaa, jolla paikattiin esimerkiksi kielen taidon puutetta ja muita kulttuurieroihin liittyviä haasteita. Niitä saattoi tulla vastaan myös tuen hakemisessa.

Meillä on tämmönen [toiminta] ollut meidän seurassa jo useamman vuoden ajan, joka on luotu palvelemaan [asuinalueella] tosi isoa somalivähemmistöä. Että hän on somalitaustainen henkilö, toimii tälleen oman työnsä ohessa --- paljon just näiden somaliperheiden suuntaan.

3.6 Näkemykset tukien vaikuttavuudesta

Haastatellut näkivät erittäin tärkeäksi sen, että seura tukee harrastajien perheitä tarvittaessa.

Tämä on myös ollu hirmu positiivista näihin perheisiin päin, että he ovat todella kokenu sen, mä oon ite nähny sen, et se on ollu erittäin merkityksellistä ja se on osottanu, että me ollaan lasten ja perheiden puolella tässä kokonaisuudessa.

Käytännössä kaikki korostivat tukien merkitystä inklusion näkökulmasta, eivät urheiluliista puolta, esimerkiksi seuraavasti:

Tarvitaan tommonen pieni kassa, pieni tommonen potti millä voidaan auttaa siinä akuutissa tilanteessa pääsemään siitä pienestä esteestä yli, tai voidaan mahdollistaa se että ei tuu tämmöstä ulkopuolisuuden kokemusta, että joutuu jäämään jostain kivasta jutusta vielä joukkueen toiminnassa pois.

Yleinen arvio oli, että seurojen tarjoama tuki – etenkin yhdessä muiden tukien kanssa – oli auttanut lapsia ja nuoria pysymään harrastuksissa kohtalaisen hyvin, eli tukeminen oli ollut vaikuttavaa. Esimerkiksi kahden ison seuran edustajat näkivät tuen auttaneen useita:

Ainakin tällä hetkellä se on ollut [riittävä], et on muutamia perheitä jotka on sitten hakenut vaikka puolen vuoden välein sitä ja sitten on muutamia just kun on tullut sanomaan vaikka parin vuoden tai vuodenkin jälkeen, että on ollut ihanaa että vaikeimman kohdan autto yli. Varsinkin nyt vaikka korona-aikana on ollut monella lomautuksia ja kaikkea, et selkeesti tällä hetkellä ainakin tuntuu että ainakin joku on saanut apuja siitä.

Kyllä he kiitollisia on aina siitä ollut ja ei oo sillai juuri sen enempää sitten tavaltaan tullut, että tää on, tää ois liian pieni tai jotain muuta.

Eräs haastateltu näki lyhytaikaisiksikin jäävien tukien tuovan hyötyä lapsille, jotka eivät muutoin pääsisi harrastamaan:

Varmasti on porukkaa pois sen takia niinku nyttien, en puhu pelkästään [lajista], vaan lapsia, jotka ei harrasta mitään, et vanhemmilla ei yksinkertaisesti ole varaa maksaa niitä maksuja ja ei välttämättä tiedä mistään tukimuodosta. --- mä ite nään, että vaikutukset siihen, et lapsi tai nuori on vuoden kaks toiminnassa mukana, ni sillä voi olla kuitenkin merkittävät hyödyt siihen nähden, että vaikka sit ei pystyiskään enää jatkaa, ni... jos vaikka tuet loppuis, et sit ei saikaan enempää tai pidempiaikasta tukea.

Myös muunlaisia pohdintoja esitettiin tuen vaikuttavuudesta. Ensinnäkin arveltiin, että rahan puute harrastuksen lopettamisen syynä ei välttämättä tullut seuran tietoon:

Joo, drop outtia tulee. Se, että johtuuko se aina sitten siit rahasta, niin se ei oo varmuutta, vaikka sä laittasit minkälaisen kyselyn perään, että no miks lopettaa. Ni ei me saaha aina kiinni sitä, että onks se se raha sitte se syynä, että niin käy.

Et kyllä viimeiseen asti pyrin sen välttämään, että kukaan lopettais sen takia että maksuista ei selviä. Ihan varmasti niinkin on käynyt, koska ainahan meille ei välttämättä sitä totuutta kerrota.

Yksi haastatelluista taas näki tuen riittävänä vain nuorempien harrastajien perheille:

Varmasti tuolla nuoremmassa ikäryhmässä niin on riittävä, toki on juuri tää ongelma, että välttämättä kaikki, jotka tarviskin, niin ei hae, mutta sitten tuolla vanhemmissa ikäluokissa, --- Niin sanoisin, et siellä on vanhemmissa ikäluokissa,

niin tää ei oo riittävä edes niille, jotka sitä saa sitä [lajiliiton] tukea. Et ne kustannukset on vaan niin isot. Että etenkin sitte sillon, jos vanhemmissa ikäryhmissä niin kun joillain perheillä pelaa kaks pelaajaa.

Eräs korosti seuran tuen olevan melko pieni verrattuna muihin haettavissa oleviin tukiin:

Sanotaan, et kyllä tää meidän seuran oma tuki ei riitä ratkaisemaan ikään kuin sitä koko asiaa. Se ehkä enemmän auttaa tällaisissa yksittäisissä asioissa ja sit vaikka tämmösissä silleen sosiaalisesti mun mielestä tärkeissä asioissa, että se pelaaja ei joudu välttämättä jäämään sit pois jostain joukkueen yhteisestä tekemisestä, niin mahdollistetaan se. --- tietyllä tavalla tässä lopettamisen estämisessä, niin mä nään kyllä tärkeänä elementtinä nää muut tukilähteet joiden löytämisessä usein tarvii apua. Siinä mielessä se on, niinkun... Koen itse sen aika tärkeeks osaks munkin duunia, että mä, tota... Kun signaali jostain tulee että kenties ollaan lopettamassa, niin pääsee siihen sen jäljille että onko syynä talous ja jos on, niin et osaan sitten auttaa oikeisiin lähteisiin.

3.7 Haasteet tukitoiminnassa

Tähän alalukuun on koottuna haastatteluissa esiin tulleita haasteita tukitoiminnassa, kuten tuen arkaluontoisuus, tuen tarpeen kasvu, seuran rooli tukijana ja vastuut, tuen pirstaleisuus ja yhteistyön kehittäminen.

Seuratoimijat kokivat tukijärjestelmien olevan yleensä toimivia, usein jopa tarpeeksi hyvin resursoituja. Keskeisimpiä haasteita vaikutti olevan taloudellisen tuen tarpeen arkaluontoisuus, joka pahimmillaan saattaa johtaa siihen, että harrastus lopetetaan, vaikka tukea olisi ollut saatavilla.

Kun joku keksis vielä semmosen keinon, että ihmiset uskaltais vielä rohkeemmin hakee, ehkä se just on, kun on tämmönen pienempi paikka, ei uskalleta, jos joku keksis siihen jonku ratkasun, että saatais ihmisiä käyttämään hyödyksi tätä, niin otetaan kyllä ideoita vastaan, mutta muuten ollaan kyllä todettu, että tää on meidän seuralla hyvin toimiva ratkasu, että saadaan kumminki noi 15–20 meidän jäsentä saa vuosittain taloudellista apua sitä kautta, sitä ollaan laskettu, että se on niistä joukkueista pelaavista se noin 10 prosenttia, niin se on aika hyvä määrä

Yleisesti tuen jakamisen volyyymi oli pieni, mutta tarve oli kasvanut tai sen epäiltiin kasvavan tulevaisuudessa. Taloudellisen tuen jakaminen vaati seuralta paljon työtä, ja silti osa tukea kaipaavista saattoi jäädä ilman.

Mä koen niin, että me ollaan aika käännetty kivet ja kannot jo aikanaan niin, että mistä me voidaan saada vähävarasille tukea, miten me voidaan oikeesti mahdollistaa vähävarasen perheiden lapsille harrastusmahdollisuus. Se ei oo aina helppoo, ja summat on kuitenkin sen verran pieniä, et siinä joutuu pohtimaan, että kuka on oikeutettu sitten saamaan jotain tukea, et siitä ois oikeesti myös hyötyä.

Paikoitellen seurat kokivat tekevänsä työtä, joka ei ole seuratoiminnan ydintä. Moni pohti seuran roolia suhteessa sosiaalitoimeen.

Tietenkin se vie seuran resursseja, lähinnä nyt meidän seurassa mun työaika, jota vois käyttää järkevämmiin, mutta koko seuratyö on sitä että melkein suurin osa siitä duunista on semmosta minkä vois tehdä järkevämmiin ja vois tehdä jotain muutakin, mutta... Mutta niinkun mä sanoin aikasemmin, niin meillä se ei oo kohtuuton, se työmäärä, tällä hetkellä.

Mutta tää vaan kertoo siitä, että kuinka urheiluseuroissakin on tullut siis sillai laajoja sosiaalitoimistoja, että tässä pitää pystyä ottamaan näitä kaikkia, kaikkia niinku asioita huomioon, että me ei olla niinku enää vaan niiden yksittäisten treenien tai kilpailutapahtumien niinku tarjoajia.

Pyritään saamaan kyl jokainen niinkun... siis sataprosenttisestihan tällanen ei tuu ikinä onnistumaan, mutta että se ei siihen kuitenkaan kaatuis sitten, että haluais olla joukkue toiminnassa, mutta ei ole mahdollisuutta olla vaikka maksujen takia. Ja tätä meil käydään hallituksessa näitä keskusteluja ja mietitään, et miten niinkun... kun emme ole kuitenkaan sosiaalitoimi, niin meidän pitää löytää vaan ne oikeet kanavat, että mihin me voidaan ohjata heitä ja miten me saadaan heidät sitten toimintaan.

Toisaalta moni haastateltu jakoi näkemyksen, että seuralla on parempi tieto tukea tarvitsevien tilanteista harrastamiseen liittyen sekä sopivista tukemisen tavoista kuin olisi ulkopuolisilla tuen myöntäjillä. Haastatteluissa korostettiin myös, että vaikka tukia koskevat päätökset tehtäisiinkin jossain muualla kuin seuroissa, ei se välttämättä vähentäisi työmäärää oletettavasti lisääntyvän byrokraattisuuden vuoksi. Vähäinen byrokraatia nähtiin hyvänä myös siltä kannalta, että tuen tarve ja tarvitsijoiden asiat voitiin pitää "pienen piirin tiedossa".

Ite nään sen ehkä nyt kuitenkin niin päin että kun se on seurassa, niin me pysytään oikeasti näkemään se tavallaan se miten se toiminta on ja peilaamaan sitä siihen omaan palveluun mitä me tuotetaan, että onko se tarve oikeesti semmonen että se kohdentuu oikein sitten myöskin. - - - Ja sitten se että jos se tulee

ulkopuolelta, niin uskoisin näin jotenkin että se on sitten sen jälkeen jotenkin paljon enemmän määritetty että okei, se tuki on tämänmuotoinen, kun taas seurana me pystytään mieltii että onko sitten mitään muita tapoja, että onko se oikeesti järkevin tapa tehdä näin vai joku muu.

Se asiantuntemus tietenkin on siellä seurassa. Sen henkilön tilanne, se joukkuemaksut, koko se ruljanssi, niin se tietohan on siellä seurassa. Ja sit kun puhutaan tällasista ihmisten taloudellisista tilanteista, niin sitä tietoa ei voi hirveesti sit levittää ilman asianomaisen henkilön omaa suostumusta. Et sit sen ulkopuolelle siirtäminen taas tarkoittais sitä, et sit seuralta... Seura joutuis kuitenkin taas niitä tietoja antamaan jonnekin ja tavallaan me lisättäis niitä portaita siinä.

Haastatteluissa tuotiin esiin myös kokemus siitä, että on ”liikaa luukkuja” – sekä seuran että harrastajan näkökulmasta. Tukea myöntäviä tahoja on paljon, ja harrastajien tietous voi olla vähäistä. Esimerkiksi eräällä haastatellulla oli kahtalainen mielipide seuran roolista, kun hän pohti rahan jakamista toisaalta seuran, toisaalta tukia hakevan harrastajan kannalta:

Mun mielestä kaikkien pitäis tukea esimerkiks sitä seuraa, et sitä jaettais jotenkin tähän tarkoitukseen sitä rahaa ja sit seura pystyis jakaen sen kaiken tuen, mikä olis sinänsä loogista että kun seuralle heille se velka muodostuu, niin sinne hän se olis loogista että sieltä se tuki kohdennettais. Ei tarttis odottaa tilisiirtoja ja muuta mutta sit niin, en mä myöskään näe että se oikeesti on, no seuran homman tietenkin niinku pystyy järjestää toimintaa siten että siihen mahdollisimman moni pystyy osallistumaan. Riippuen tietenkin seuran strategiasta mutta sehän periaatteessa on se pyrkimys. Mutta seura ei kumminkaan ole mikään Kela tai tällanen tukitoimisto lähtökohtaisesti. Mutta ainakaan siinä ei ole järkeä että sitä pitää sen harrastajan hakea viideltä, kuudelta, seitsemältä eri taholta, siinä ei ole mitään järkeä.

Toisaalta varsinkin voimakkaasti vapaaehtoistoimintaan nojaavissa ympäristöissä voi olla hankala löytää sopivaa tukitoiminnasta vastaavaa henkilöä. Tarpeen ilmaiseminen käytännössä vertaiselle toimijalle voi nostaa kynnyksen perheille liian korkeaksi, eikä myöskään ole kohtuullista olettaa vapaaehtoistoimijoiden haluavan olla tai pystyvän olemaan se taho, jolle tuen tarpeesta kerrotaan. Joskus koettiin hyvänä asiana, että tukiasiat käsiteltiin täysin seuran hallinnon tasolla eikä esimerkiksi joukkueen vapaaehtoisten toimihenkilöiden kanssa.

Haastateltavat seuratoimijat eivät yleensä kokeneet tarvitsevansa lisätietoa tukiasioissa. Haastatteluissa tuki kuitenkin esille, että tiedolla ja kokemuksella on iso merkitys tukiprosessissa – etenkin paikallisella tiedolla:

Meil on henkilö, joka on 20 vuotta täällä alueella tehny tätä hommaa, ni koen niin, et me ollaan aika etuoikeutettuja siltä osin. Mutta varmasti meillä on vielä sellasia kanavia, mistä me ei tiedetä, uskoisin näin. Mut on iso apu ja etu kyllä, että on myös henkilö, joka on niin kauan ollu täällä alueella toimimassa näitten tukijuttujen kanssa, ni tietää ja on avannu niin sanotusti kanavia sinne suuntaan.

Yksi haastatelluista kertoi useamman seuran kokevan, että yhteistyötä seurojen ja kuntien välillä olisi hyvä kehittää:

Tää on seurojen kannalta aika iso ongelma että me ei tiedetä että mihin me ohjattais näitä, kun kuntien sosiaalitoimistot on hyvin, hyvin eri tavoin kartalla siitä että miten tää homma toimii. Joku voi olla hyvin, joku toinen ei tiedä ollenkaan ja jolloin päätökset myöskin heittelee miten sattuu. --- Sillon pohdittiin sitä, että joka on nyt itse asiassa [kaupungille] myöskin kerrottu, että olis hyvä jos olis vaikka yksi työntekijä [kaupungin] sosiaalitoimistossa, tai sosiaalialalla, siellä henkilö joka me tiedettäis, joka ois vaan nimetty, sellanen joka tietäis tän. Ei pelkästään tietenkään [laji]seuroja, vaan samahan koskee muitakin liikunta-alan seuroja, niin se olis jo sellanen askel eteenpäin, että meillä ois yks puhelinnumero, yks henkilö, yks sähköposti keneen me voitais olla yhteydessä, sen sijaan et me haetaan sitä ja jokainen soittaa eri henkilölle ja jokainen saa eri vastauksen, kuten nyt täällä hetkellä on vähän se ongelma.

4 Urheiluseurat: kysely

Kyselyn tarkoitus oli tuottaa lisätietoa seurojen alaikäisten harrastajien taloudellisen tuen käytännöistä. Haastattelut analysoitiin ennen kyselyä, joten kyselyllä voitiin myös selvittää, kuinka haastatteluissa esiin tulleita asioita esiintyy hieman suuremmassa joukossa. Kyselyn tarkoitus ei ollut tuottaa kaikkiin suomalaisiin liikunta- ja urheiluseuroihin yleistettävissä olevaa tietoa, eli tulokset kertovat harrastajien taloudellisesta tukemisesta vain kyselyyn vastanneissa seuroissa.

4.1 Kyselyaineiston keruu

Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-alustalla 15.–31.5.2023. Linkki kyselyyn oli hankkeen internetsivuilla, Jyväskylän yliopiston sivustolla, ja linkin yhteydessä olivat luettavissa tutkimustiedote ja tietosuojailmoitus. Osallistuminen oli vapaaehtoista, ja tarkoituksena oli lähinnä saada haastatteluiden lisäksi lisäymmärrystä asiaan seurakentältä. Tietoa kyselystä jaettiin laajasti suomalaisille seuroille aluejärjestöjen seurakehittäjien ja Olympiakomitean Tähtiseurojen postituslistojen kautta sekä sosiaalisessa mediassa. Kyselyyn voivat vastata myös jo haastatellut seurat.

Kyselyssä seuroilta tiedusteltiin aluksi alaikäisten harrastajien taloudellisen tukemisen tavoista. Mikäli tukemisen tapoja oli käytössä, seurasivat tarkemmat kysymykset tuen määristä, käytännöistä ja rahoituksesta. Lisäksi kaikilta kysyttiin tuen mahdollisuuksista tiedottamisesta sekä pyydettiin arvioimaan tuen tarpeeseen ja seurojen rooliin liittyviä väittämiä. Lopuksi kysyttiin muita kommentteja aiheesta. Taustatietoina kysyttiin vastajan asema seurassa sekä seuran tyyppi ja laji(t), kotipaikka, jäsenmäärä, tulot ja y-tunnus. Y-tunnus kysyttiin, jotta voitiin todentaa, että yhdestä seurasta oli vastattu kyselyyn vain kerran. Kyselyssä oli monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä Likert-asteikollinen kysymys.

Analysoitu kyselyaineisto koostui 155 vastauksesta. Ennen analyysiä kyselyvastauksista (161) poistettiin kuusi vastausta, joissa ei vastattu varsinaisiin aiheita koskeviin kysymyksiin. Aineistoa myös korjattiin siltä osin, että sijoitettiin ”muu, mikä”-vastaukset mahdollisiin olemassa olleisiin, vastaaviin vastausvaihtoehtoihin. Näitä tarpeita oli jonkin verran, mikä johtui mahdollisesta epäselvästä kysymyksenasettelusta ja aiheen jäsentämisestä. Analyysissä selvitettiin Excel- ja SPSS-ohjelmilla vastausten prosenttiosuuksia, osin vastaajaluokittain, sekä vaihteluvälejä ja keskiarvoja. Avoimet vastaukset teemoiteltiin.

4.2 Kyselyyn osallistuneet seurat

Kyselyyn vastanneiden 155 seuran taustatiedot on esitetty taulukossa 2. Kyselyyn vastasi yleensä seuran luottamushenkilö tai toiminnanjohtaja. Suurimman osan seuroista kotipaikka oli kaupunkimainen kunta (70 %), Tilastokeskuksen (2023) luokituksen mukaisesti. Kaksi kolmasosaa oli yhden lajin erikoisseuroja (67 %). Eri lajeja oli lähes viisikymmentä; eniten oli jalkapallo- ja voimisteluseuroja, molempia yli kymmenen. Seurojen jäsenmäärä vaihteli 13:sta 10 000:een. Alaikäisten jäsenten määrä vaihteli nollassa 9 000:een ja heidän osuutensa nollassa sataan prosenttiin. Vuoden 2022 toiminnan tulojen vaihteluväli oli tuhannesta eurosta 3,5 miljoonaan euroon.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden seurojen taustatiedot.

		Lukumäärä	Prosentti- osuus vastanneista
Vastaajan asema seurassa	Puheenjohtaja tai hallituksen jäsen	87	56
	Toiminnanjohtaja	52	34
	Muu seuran toimihenkilö	16	10
Seuran kotipaikka	Kaupunkimainen kunta	108	70
	Taajaan asuttu kunta	26	17
	Maaseutumainen kunta	20	13
	Ei tietoa	1	1
Seuratyyppi	Yhden lajin erikoisseura	104	67
	Monilajiseura	51	33
Erikoisseurojen laji	Palloilu	33	21
	Voimistelu ja tanssi	20	13
	Jääurheilu	12	8
	Budo ja nyrkkeily	7	5
	Ammunta ja jousiammunta	8	5
	Vesiturheilu	6	4
	Muut	18	12
Jäsenmäärä	Alle 50 hlöä	6	4
	50–99 hlöä	13	8
	100–299 hlöä	45	29
	300–499 hlöä	30	19
	500–999 hlöä	30	19
	1 000–10 000 hlöä	30	19
	Ei tietoa	1	1

		Lukumäärä	Prosentti- osuus vastanneista
Alaikäisten jäsenten määrä	Alle 50 hlöä	32	21
	50–99 hlöä	17	11
	100–299 hlöä	43	28
	300–499 hlöä	16	10
	500–999 hlöä	33	21
	1 000–10 000 hlöä	13	8
Toiminnan tulot v. 2022*	Alle 10 000 euroa	19	12
	10 000–99 999 euroa	46	30
	100 000–499 999 euroa	45	29
	500 000–999 999 euroa	16	10
	Vähintään 1 M€	15	10
	Ei tietoa	14	9
Vastaajia yhteensä		155	100

* Pieni osa vastaajista todennäköisesti ilmoittanut tuloksen, minkä vuoksi jätetty huomiotta 5 vastausta, joissa tulot ≤0, sekä 1 vastaus, jossa huomattava jäsenmäärän ja tulojen epäsuhta.

4.3 Taloudellisen tukemisen tavat

Suurimmalla osalla 155 seurasta oli käytössä erilaisia alaikäisten harrastajien taloudellisen tuen käytäntöjä. Vain yhdellätoista (7 %) vastanneista ei ollut tukemisen keinoja.

Erilaisten tukemisen keinojen käyttö vastanneissa seuroissa esitetään kuviossa 1. Yleisimmät tukemisen tavat olivat harrastajakohtaiset maksuaikajärjestelyt sekä alennetut maksut tai seuran tuki maksuihin. Nämä tukemisen tavat olivat käytössä yli puolessa vastanneista seuroista. Hieman alle puolet seuroista ohjasi tuen tarvisijoita hakemaan tukea sitä myöntäviltä muilta tahoilta. Noin 40 prosenttia tarjosi maksuttomia tai lainavarusteita, ja hieman alle 20 prosenttia tukea varusteiden hankintaan. Lisäksi yli neljäsosassa seuroista saattoi harrastaa maksutta esimerkiksi ”vapaapaikalla” tai siirtyä halvempaan harrastusryhmään. Harrastajakohtainen osallistumisen ja kustannusten räätälöinti oli kysytyistä käytännöistä vähiten käytetty (15 %). Muu tapa -vastauksissa ilmoitettiin yleisimmin seurassa kaikkia alle 18-vuotiaita koskevat harrastamisen vähäiset kustannukset tai sisar- tai monilajialennus. Lisäksi mainittiin esimerkiksi työn tarjoaminen valmentajana tai huoltajana sekä muiden tahojen kuten kunnan jakamat avustukset.

Kuvio 1. Harrastajien taloudellisen tukemisen keinot kyselyyn vastanneissa seuroissa (n=155).

Vastanneille seuroille oli yleistä käyttää useampia kuin yhtä tukemisen keinoa. Noin 40 prosentilla seuroista oli käytössä vähintään neljä eri keinoa, ja 7 prosentilla oli käytössä vähintään kuusi keinoa. Vain yksi tai kaksi tukemisen tapaa oli vähän alle 30 prosentilla vastanneista.

4.4 Tuen kriteerit ja hakeminen

Seuroilta tiedusteltiin, onko myönnettyille tuille muita kriteereitä taloudellisten haasteiden lisäksi (kuvio 2). Yleisin kriteeri oli seuran jäsenyys (82 % vastaajista). Harrastajan sitoutuneisuus toimintaan tai muu urheilullinen peruste oli käytössä noin 40 prosentilla. Hieman vajaa kolmannes ilmoitti, että kriteerinä ovat määritellyt perheen tulorajat. Alle viidenneen vastanneista seuroista edellytti tuen saajilta, ettei heillä ole suorittamattomia seuran maksuja. Lisäksi seitsemässä prosentissa seuroista perheen tuli olla hakenut jo muita tukia ennen seuran tuen saamista.

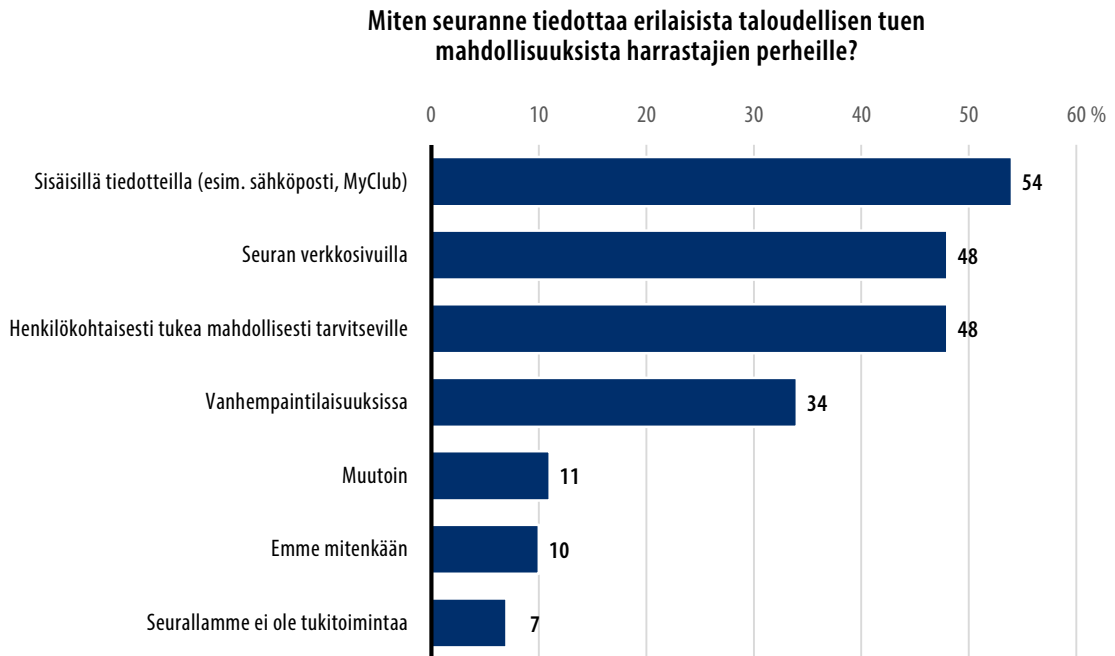
Muissa kriteereissä mainittiin useimmiten erilaisia taloudellisia haasteita aiheuttavia tilanteita, kuten työttömyys, sekä tapauskohtainen harkinta. Lisäksi mainittiin sosiaaliset haasteet tai muut kriisitilanteet kuten pakolaisuus. Muita kriteerejä koskevista vastauksista jää epäselväksi, onko kyse varsinaisesta kriteeristä vaiko siitä, että seurassa on tunnistettu niitä tilanteita, jotka usein johtavat tuen tarpeeseen ja hakemiseen.

Seurakohtaisesti katsoen kriteerien lista oli yleensä melko lyhyt. Useimmiten kriteerejä oli yksi tai kaksi ja kriteereistä toinen tai ainut oli seuran jäsenyys. Seuran jäsenyys oli ainoana kriteerinä noin kolmanneksella. Vain hieman yli viidenneksellä oli kriteerejä kolme tai enemmän.

Kuvio 2. Kriteerit myönnettyille tuille taloudellisten haasteiden lisäksi (n=127).

Taloudellisen tuen mahdollisuuksista tiedottamisen tavoista kysyttiin kaikilta vastaajilta, eli ei pelkästään seuran omia tuen käytäntöjä ilmoittaneilta (kuvio 3). Sisäinen tiedote oli käytössä yli puolella vastanneista. Seuran verkkosivuilla tiedotti lähes puolet. Henkilökohtaisesti perheille tiedotti myös lähes puolet seuroista. Kolmannes jakoi tietoa vanhempaintilaisuuksissa. Muita usein mainittuja tiedottamisen kanavia olivat sosiaalinen media ja joukkueenjohtajat sekä muiden tukea jakavien tahojen tiedotus. Enemmistöllä vastanneista oli käytössä useampi tapa tiedottaa perheille tuen mahdollisuuksista. Vähintään kolme tiedotustapaa oli käytössä noin 40 prosentilla niistä seuroista, joilla oli tukitoimintaa. Kymmenesosa seuroista, joilla oli tukitoimintaa, ei tiedottanut tuesta mitenkään.

Kuvio 3. Taloudellisen tuen mahdollisuuksista tiedottaminen (n=141).

Seuroilta tiedusteltiin myös, kenelle tukihakemukset tai pyynnöt osoitettiin. Pääsääntöisesti ne osoitettiin seuran yhdelle tai useammalle toimihenkilölle. Pienessä osassa seuroja hakemukset menivät joukkueen tai ryhmän toimihenkilölle, rahastolle tai muulle tukea jakavalle taholle.

4.5 Tukemisen henkilö- ja euromäärät

Seuroilta kysyttiin vuonna 2022 tukea hakeneiden määrää, hakijoista tuen saaneiden määrää sekä tukisummaa. Kysymyksiin vastasi 127 seuraa, joista 27:ssä ei ollut hakijoita, 26:ssa ei saajia ja 30:ssä tukisumma nolla euroa. Useimmilla näistä todennäköisesti olivat taloudellisen tuen muodot sellaisia, joihin kysymysmuodot eivät sopineet, eli tukia ei haettu, myönnetty hakijoille tai laskettu euroissa. Jatkoanalyysiin otettiin ne 88 vastausta, joissa oli ilmoitettu kaikki kolme lukua. Taulukossa 3 ovat lukujen minimi- ja maksimiarvot, keskiarvot, mediaanit ja yhteissummat vastaajajoukossa.

Taulukko 3. Taloudellista tukea vuonna 2022 hakeneiden ja saaneiden lukumäärä sekä seuran myöntämän tuen kokonaismäärä euroina (n=88).

	Minimi- arvo	Maksimi- arvo	Keski- arvo	Mediaani	Summa
Kuinka moni harrastaja yhteensä haki seuralta taloudellista tukea vuonna 2022? (Arvioi, jos et tiedä tarkasti)	1	100	16	10	1 372
Kuinka monelle hakijalle taloudellista tukea myönnettiin vuonna 2022? (Arvioi, jos et tiedä tarkasti)	1	100	15	9	1 321
Kuinka paljon oli seuranne myöntämän taloudellisen tuen kokonaissumma vuonna 2022? (Arvio, jos ei ole tarkkaa tietoa)	50	25 000	3 604	1 500	317 126

Hakijoiden määrä vaihteli vastaajilla yhdestä sataan. Yhteensä seuroilla oli ollut 1 372 tuen hakijaa, mikä on keskimäärin 16 hakijaa seuraa kohden. Taulukossa 4 kuvataan hakijoiden määrä seuraa kohden luokittain. Alle 10 hakijaa oli ollut hieman alle puolella seuroista. Vähintään 20 hakijaa oli ollut 30 prosentissa seuroista. Vähintään 50 hakijaa oli ollut seitsemällä prosentissa seuroista.

Tukea saaneiden määrä vaihteli myös yhdestä sataan ja painottui vastaajajoukossa alle kymmeneen henkilöön. Taulukossa 5 kuvataan tuen saaneiden määrä seuraa kohden luokittain. Noin neljännes oli myöntänyt tukea vähintään 20 hakijalle. Vähintään 50 hakijaa tukeneita seuroja oli seitsemän prosenttia vastanneista.

Taulukko 4. Taloudellisen tuen hakijoiden määrä vuonna 2022 seuraa kohden (n=88).

	Seurojen lukumäärä	Osuus vastanneista
1–9 hlöä	41	47 %
10–19 hlöä	21	24 %
20–49 hlöä	20	23 %
50–100 hlöä	6	7 %

Taulukko 5. Taloudellisen tuen saaneiden määrä vuonna 2022 seuraa kohden (n=88).

	Seurojen lukumäärä	Osuus vastanneista
1–9 hlöä	44	50 %
10–19 hlöä	21	24 %
20–49 hlöä	17	19 %
50–100 hlöä	6	7 %

Hakijoiden ja tuettujen määrästä päätellen tukea oli pääsääntöisesti myönnetty kaikille tai lähes kaikille sitä hakeneille. 82 prosentissa seuroista oli tuen saajien määrä sama kuin hakijoiden määrä, ja 86 prosentissa tuettuja oli vähintään 95 prosenttia hakijamäärästä. Vain neljässä seurassa tuen oli saanut vähemmän kuin 70 prosenttia hakijoista; minimiosuus oli puolet hakijoista.

Taulukko 6. Taloudellisen tuen kokonaissumma vuonna 2022 seuraa kohden (n=88).

	Seurojen lukumäärä	Osuus vastanneista
1–999 euroa	36	41 %
1 000–1 999 euroa	15	17 %
2 000–2 999 euroa	8	9 %
3 000–4 999 euroa	11	13 %
5 000–9 999 euroa	8	9 %
10 000–25 000 euroa	10	11 %

Vuonna 2022 harrastajille jaetun taloudellisen tuen määrä seuraa kohden vaihteli 50 eurosta 25 000 euroon. Vastanneet seurat olivat jakaneet tukea yhteensä lähes 320 000 euroa. Yksi seura jakoi tukea keskimäärin 3600 euroa, ja tuen määrän mediaani oli 1 500 euroa. Taulukossa 6 kuvataan jaetun tuen kokonaissumma seuraa kohden luokittain. Noin 40 prosenttia seuroista jakoi tukea alle tuhat euroa.

Taulukossa 7 kuvataan ilmoitetuista luvuista laskettu keskimääräinen tuen määrä saajaa kohden. Keskimääräinen tuki saajaa kohden vaihteli 10 eurosta 1 500 euroon. Yleisimmin (57 %) keskimääräinen tuki oli 100–299 euroa saajaa kohden. Hieman alle kymmenesosassa seuroista keskimääräinen tuki saajaa kohden oli 500 euroa tai enemmän.

Taulukko 7. Vuosikohtainen tukisumma saajaa kohden keskimäärin (n=88).

	Seurojen lukumäärä	Osuus vastanneista
Alle 100 euroa	16	18 %
100–299 euroa	50	57 %
300–499 euroa	14	16 %
500–999 euroa	5	6 %
1 000–1 500 euroa	3	3 %

Tuen kokonaissumman suhde seuran toiminnan tuloihin oli yleensä alle viisi prosenttia (Taulukko 9). Noin puolella seuroista tukisumma oli alle prosentin tuloista ja 37 prosentilla 1–4 prosenttia tuloista. Hieman alle kymmenesosalla tukisumma oli 5–10 prosenttia tuloista, ja neljällä seuralla ilmoitettu tukisumma oli yli 10 prosenttia ilmoitetuista tuloista. Suhteen mediaaniksi tuli 1 prosentti. Suhde laskettiin vain sekä hakijamäärän, saajamäärän, tukisumman että toiminnan tulot ilmoittaneilta 81 vastaajalta.

Taulukko 8. Seuran myöntämän taloudellisen tuen kokonaissumman suhde seuran tuloihin vuonna 2022 (n=81).

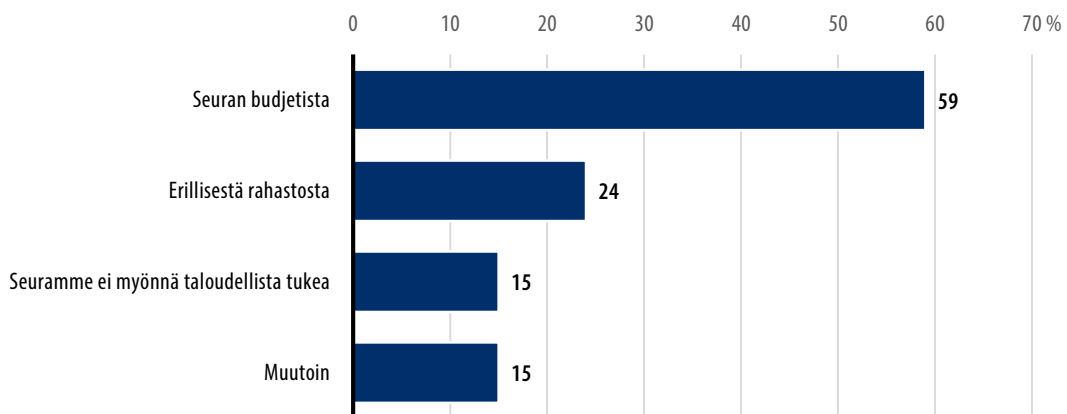
	Lukumäärä	Osuus vastanneista
Alle 1 %	40	49 %
1–4 %	30	37 %
5–10 %	7	9 %
Yli 10 %	4	5 %

4.6 Tuen rahoittaminen

Seuroilta kysyttiin, mistä varoista seuran tuet myönnetään. Vaihtoehtoja saattoi valita useita. Lähes 60 prosenttia kertoi tuet myönnettävän seuran budjetista ja noin neljäsosa erillisestä rahastosta. Osassa kysymykseen vastanneista seuroista ei jaettu rahallista tukea (kuvio 4).

Muutoin-kohdan vastausten perusteella kyselyn kysymysmuoto oli epäselvä ja ohjasi kertomaan tuen rahoittamisen tapoja (kysyttiin seuraavassa kysymyksessä); vastauksia olivat esimerkiksi sponsorituki, seuratuot, lahjoitus ja kunnan tuki.

Kuvio 4. Mistä varoista seurojen tuet myönnetään (n=128)?

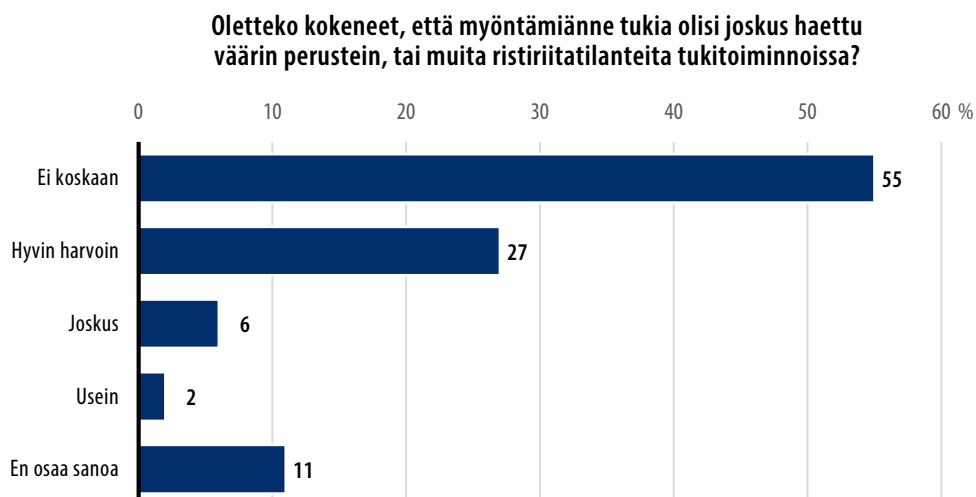

Tukitoimintojen rahoitus kysyttiin seuraavaksi (kuvio 5). Tukitoimintoja rahoitettiin useimmin seuran toiminta- tai jäsenmaksuilla (myös kannatusjäsenyyksistä). Yli puolet vastanneista rahoitti tukia myös varainkeruulla tai yrityskumppanuuksilla tai -lahjoituksilla. Kunnan tuki oli myös melko yleinen rahoitustapa. Reilu neljännes rahoitti tukia yksityisten henkilöiden lahjoituksin. Pieni osa käytti julkisten rahoittajien tukia, omaisuuden tuottoja tai lajikohtaisia tukia. Noin viidenneksellä seuroista oli käytössä vain yksi rahoittamisen tapa. Lähes kolmanneksella oli käytössä vähintään neljä eri tapaa.

Kuvio 5. Seuran tukitoimintojen rahoitus (n=109).

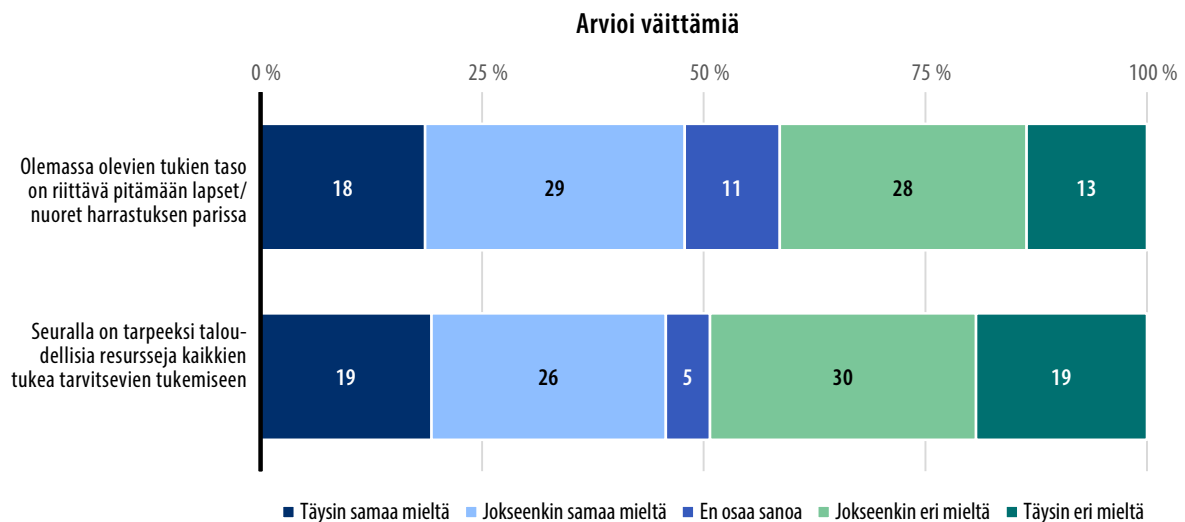
4.7 Kokemuksia tukitoiminnoista ja tuen riittävydestä

Ristiriitatilanteita kuten tuen hakemista väärin perustein oli koettu harvoin. Yleisimmin vastaajat olivat kokeneet ristiriitatilanteita joko ei koskaan (55 %) tai hyvin harvoin (27 %). Joskus ristiriitatilanteita kokeneita oli 6 prosenttia ja usein kokeneita 2 prosenttia (kuvio 6.)

Kuvio 6. Ristiriitatilanteet tukitoiminnoissa (n=131).

Seuroja, joilla oli jotakin taloudellista tukea, pyydettiin arvioimaan ensinnäkin kahta väittämää seuran resursseista ja tukien tasosta. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti asian myönteisesti ja kielteisesti näkeviin (Kuvio 7). Seuran taloudelliset resurssit kaikkien tukea tarvitsevien tukemiseen nähtiin hieman useammin riittämättöminä kuin riittävinä. Vastaajista 45 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että seuralla on tähän tarpeeksi taloudellisia resursseja. Hieman suurempi osuus, 49 prosenttia, oli resurssien riittämisenestä jokseenkin tai täysin eri mieltä. Olemassa olevien tukien tasoa arvioitiin siltä kannalta, riittääkö se pitämään lapset tai nuoret harrastuksen parissa. Lähes puolet, 47 prosenttia, vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä tukien riittämisenestä. Jokseenkin tai täysin eri mieltä oli 41 prosenttia.

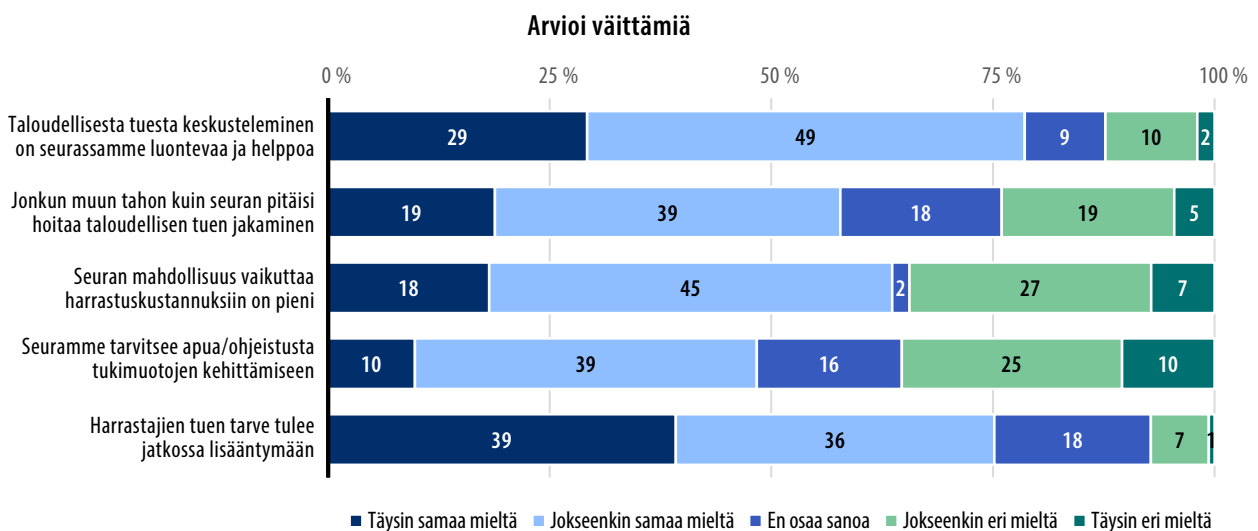
Kuvio 7. Vastaajien arviot seuran resursseja ja tukien tasoa koskevista väittämistä (n=140–141).

Muut viisi väittämää koskivat kaikkia vastaajia ja käsittelivät taloudellisen tuen tarvetta sekä seuran roolia tukijana ja kustannuksiin vaikuttajana. (Kuvio 8.) Selvä enemmistö oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että harrastajien tuen tarve tulee lisääntymään jatkossa. Noin puolet vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että apu tai ohjeistus tukimuotojen kehittämiseen olisi seuralle tarpeen. Pienempi osuus, mutta kuitenkin yli kolmannes vastanneista seuroista oli avun tarpeesta jokseenkin tai täysin eri mieltä. Lisäksi suurin osa vastanneista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämästä, että jonkun muun tahon tulisi hoitaa tuen jakaminen. Alle neljännes oli jokseenkin tai täysin eri mieltä eli koki seuran sopivaksi tuen jakajaksi.

Vastanneista suurin osa koki, että seuralla on vain pienet mahdollisuudet vaikuttaa harrastuskustannuksiin. Täysin samaa mieltä tämän väittämän kanssa oli lähes viidennes ja jokseenkin samaa mieltä 45 prosenttia vastanneista. Kyselyvastaajien enemmistö koki taloudellisesta tuesta keskustelemisen seurassa luontevaksi ja helpoksi – vain reilu kymmenesosa oli tästä jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Kuvio 8. Vastaajien arviot taloudellisen tuen tarvetta ja seuran roolia koskevista väittämistä (prosenttiosuus vastaajista, n=153–154).

Kyselyn lopussa vastaajat saivat kirjoittaa kommenttinsa harrastajien taloudellisesta tuesta seurassa tai aiheesta yleisesti. Noin puolet vastaajista vastasi tähän. Useissa kommenteissa nostettiin esiin, että harrastajien taloudellista tukemista pidetään seurassa hyvin tärkeänä.

Tukistipendijärjestelmä vähävaraisille on seuramme ylpeyden aihe.

Taloudellinen tuki on todella tärkeä asia, ja mielestämme tukea pitäisi saada rahoitettua myös seuran ulkopuolelta, ettei taloudellinen paine siirry yksinomaan harrastajien maksettavaksi.

Tämä on meille tärkeä asia. Haluamme, että lapset pystyvät harrastamaan perheiden taloudellisesta tilanteesta huolimatta.

Moni myös näki tuen tarpeen kasvavana. Tuen tarvitsijoihin yhdistettiin kilpailutoimintaan osallistuminen sekä välinekustannukset. Joissakin seuroissa oli havaittu erityiseksi kasvavaksi kohderyhmäksi ulkomaalaistaustaiset harrastajat. Moni myöskin kertoi tuen tarvitsijoiden löytämisen haastavuudesta; leimaantumisen ja häpeän pelon pohdittiin vaikeuttavan tuen hakemista.

Tuen tarve on selkeästi lisääntynyt vuosien saatossa ja myöskin muutoin erityistukea tarvitsevien määrä on moninkertaistunut.

Kilpatoimintaa järjestävissä seuroissa osallistujien maksut saattavat ovat todella suuria, jolloin tukea tarvitaan enemmän. Pienten harrasteseurojen kohdalla tärkeämpää on saada seuralle tukea, jotta maksuja ei tarvitse lähteä korottamaan.

Perheiden kynnys pyytää apua on korkea, joten emme näe väärinkäytöstä kovin kaan suurena riskinä.

Tuen tarvetta voisi olla nuorissa, jotka ehkä ajattelevat harrastamisen maksavan paljon ja eivät vanhempiaan suojellakseen ehkä edes uskalla kysyä pääsisivätkö harrastamiseen. Tähän olisi hyvä kehittää keinoja: miten tavoittaa ne nuoret ja informoida heitä maksuttomuuden mahdollisuuksista ilman leimautumista ja että vanhemmat lyttävät harrastamistoiveet.

Aihealue on haastava ja moni perhe pelkää leimaantuvansa tuen hakemisen vuoksi. Tämä on omassa seurassa hoidettu niin että vain seuran pj. tietää tukea hakevan henkilön=perheen, tukihakemus käsitellään nimettömästi hallituksen sisällä.

Viidessä kommentin jättäneessä seurassa oli tukirahasto juuri perustettu ja aloittamassa toimintansa. Monet vastaajat kertoivat seurallaan olevan tarvetta kehittää tukemisen käytäntöjä tai tiedon tarvetta tukemiseen liittyen.

Tukiviidakko on haastava ja monimutkainen.

Olen kiinnostunut valtion, kunnan, sosiaalitoimen ja säätiöiden jne tarjoamasta tuesta, jota voisimme "mainostaa" jäsenillemme, mutta tietoa on vaikea löytää. Se tuntuu olevan kauhean levällään missä sattuu. Liekö harrastajillakaan yhtään parempaa mahdollisuutta löytää niitä.

Jonkinlainen selkeä lomake/pohja olisi hyvänä apuna jos sellaisen jostain saisi, liitolta, [aluejärjestöltä]. Onneksi hakijoita on aika vähän, niin myönnettävät summat ovat pieniä. Koska aika tietämätön on myös myöntäjänä, että miten esim. tilanteet menee erotilanteissa.

Harrastajien taloudelliselle tukemiselle tärkeistä seuran ulkopuolisista toimijoista nostettiin esiin kunta, valtio, säätiöt, yritykset, yksityishenkilöt, lajiliitot, Hope ry., SOS-Lapsikylä, Pelastakaa lapset ry. ja seurakunnat. Rahoitusta kaivattiin lisää, mutta sen saaminen koettiin monesti hankalaksi tai työlääksi.

Tämä on todella tärkeä osa seuratoimintaa, mutta tähän toimintaan saatavat taloudelliset tuet ovat kiven alla. Kaikki meillä jaettava raha tulee kumppaneilta tai yksittäisten ihmisten lahjoituksina sekä muutamalta säätiöltä. Kaivattaisiin enemmän tukipohjaa yhteiskunnalta.

Meillä on ollut tavoitteena saada rakennettua seuralle puskuri, jonka avulla voisimme paremmin tukea maksuissa tai saada pudotettua esim. jäsen- ja seura-maksuja alemmas. Tässä emme ole vielä onnistuneet. Tällä hetkellä tukeminen tai tukemattomuus on lajijaostojen vastuulla. Lajiliittojen kautta saatavat tuet ovat tärkeässä roolissa ja harrastajamme ovat niitä kiitettävästi saaneet. --- Lajiliittojen väliset erot tukisummissa ovat huomattavia. Tässä on myös havaittavissa sukupuolieroa. Miehisemmissä lajeissa yksittäinen tukisumma voi olla yli 1000 euroa, naisten lajeissa puhutaan muutamasta satasesta. Toki sekin on parempi kuin ei mitään.

Ideoita rahaston kerryttämiseen yritetään koko ajan löytää lisää. Etsitään uusia säätiöitä/tukirahastoja/yhteistyökumppaneita jotta rahaston kassaa voitaisiin kasvattaa ja näin ollen pystyttäisiin tarjoamaan useammalle tukea / tukea useampaan laskuun.

Iso osa kertoi harrastamisen edullisuudesta seurassaan, minkä johdosta taloudellisen tukemisen tarvetta ei ole ollut. Kuitenkin monet myös kertoivat harrastamisen hintojen noston paineesta. Seurojen kustannusten nousua aiheuttaviksi asioiksi luettiin etenkin tilavuokrien nousu sekä seuratoiminnan ammattimaistuminen. Moni halusi kunnan ja myös valtion tukevan seuroja aiempaa enemmän tilanteessa, jossa toiminnan kustannukset nousevat samaan aikaan kun toiminnan yhteiskunnallinen merkitys korostuu.

Harrastus on kohtuuhintaista, mutta painetta kustannusten nousuun on. Se pelottaa. Ja jääkö jo osa pois kustannusten vuoksi eikä meillä seurassa ole asiasta tietoa?

Toivottavasti tähän löytyisi pian ratkaisuja. Seurojen omat resurssit ei riitä vähävaraisten tukemiseen. Harrastemaksut nousevat, koska urheilutoiminnalla on paine ammattimaistua.

Matalankynnyksen toimintaan ja laadukkaaseen harrastamiseen tarvitaan apuja, sillä kustannukset nousevat ja on todella haastavaa pitää hinnat alhaisina tilanteessa jossa yhä useampi vanhempi kokee harrastustoiminnan ostopalveluna eikä esim. vanhempivalmentajia tahdo löytyä.

Olemme miettineet paljon esim. maksuvapauden myöntämistä hankalimmassa tilanteessa oleville, mutta valitettavasti seuran taloudellinen tilanne ei mahdollista sitä. Olemme pyrkineet pitämään harrastuksen kustannukset ylipäättään mahdollisimman alhaisina ja onnistuneekin siinä aika hyvin, mutta kustannusten (pääasiassa kaupungin tilavuokrien) noustessa ja samanaikaisesti avustusten (pääasiassa kaupungin avustus) määrän laskiessa harjoitusmaksujen nostopaineita tulee koko ajan enemmän. Mielestäni kaupunki voisi tehdä enemmän auttaakseen etenkin meitä pieniä urheiluseuroja taloudellisesti, jotta matalan kynnyksen toimintaa on mahdollista ylläpitää jatkossakin.

Kuntien tulisi ottaa enemmän vastuuta, koska jokainen lasten liikuntaan sijoitettu euro tulee moninkertaisena takaisin, koska seuratoiminnassa lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja saa liikunnallisen elämäntavan. Nämä ehkäisevät tulevaisuudessa monia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.

Liikuntaseteli valtion/kunnan toimesta auttaisi lapsia löytämään harrastuksen, johon varaa.

5 Seuratukihankkeet: tuki vähävaraisille perheille

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain liikunta- ja urheiluseuroille hakemuksesta seuratoiminnan kehittämistukea. Vuoden 2022 haussa tukea haettiin 730 hankkeelle ja avustusta myönnettiin 350 hankkeelle, joista suurin osa oli uusia hankkeita. Tätä selvitystä varten tarkasteltiin niitä rahoitusta saaneita hankkeita, joissa oli sekä seuran hakemuksen että ministeriön tulkin mukaan toimenpiteitä vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten tukemiseen. Näitä hankkeita oli yhteensä 138 kappaletta. Hankkeet analysoitiin opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksen hallinnointijärjestelmästä, SuomiSportista, saatuihin tietoihin perustuen.

Avustusta saaneisiin 138 hankkeeseen kuului sekä uusia hankkeita että kaksivuotisen hankkeiden toisen vuoden hankkeita. Kaikkiaan 106 hanketta (77 %) oli kaksivuotisia ja 32 (23 %) yksivuotisia. 98 (71 %) hankkeista oli toiminnallisia hankkeita, eli avustus käytettiin toimintojen kehittämiseen, ja 40 (29 %) palkkaushankkeita, joissa avustus käytettiin pääosin henkilöiden palkkaukseen. 65 hanketta (47 %) keskittyi olemassa olevaan toimintaan ja 73 (53 %) käynnisti uutta toimintaa.

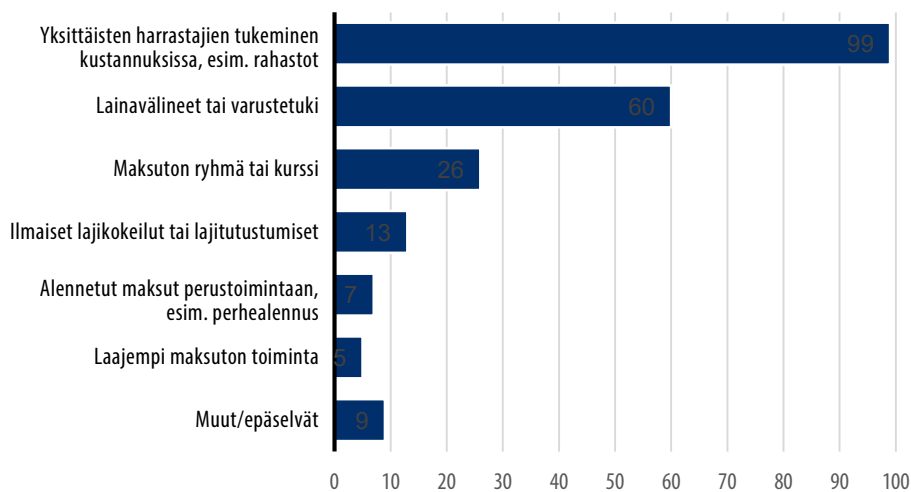
Seurat, jotka kohdensivat avustusta vähävaraisten perheiden tukemiseen, olivat harrastajamäärältään hyvin eri kokoisia (taulukko 9). Noin puolessa seuroista oli alle 300 harrastajaa.

Taulukko 9. Vähävaraisten perheiden tukemiseen seuratukea saaneiden seurojen harrastajamäärä (huom. ei jäsenmäärä).

	Seuramäärä	Seurojen osuus hanketukea saaneista
Alle 50 harrastajaa	5 seuraa	4 %
50–99 harrastajaa	16 seuraa	12 %
100–299 harrastajaa	43 seuraa	31 %
300–499 hlöä	24 seuraa	17 %
500–999 hlöä	27 seuraa	20 %
1 000–4 500 hlöä	23 seuraa	17 %

Analyysin keskeisin tehtävä oli tarkastella, minkälaisia toimenpiteitä hankkeissa on vähävaraisten perheiden tukemiseksi. Toimenpiteet analysoitiin sisällön analyysin keinoin, siten että hankkeen muita aineistonkeruita hyödynnettiin toimenpiteiden luokittelun pohjana ja luokkia lisättiin analyysin edetessä. Ylivoimaisesti useimmin esiintyvä toimenpide hankkeissa oli yksittäisten vähävaraisten perheiden tukeminen, esimerkiksi rahaston kautta (kuvio 9). Tämä oli toimenpiteenä 99 hankkeessa (72 % hankkeista). Toiseksi eniten mainintoja (60 mainintaa, 43 %) oli lainavälineiden tai varustetuen tarjoamisessa. Maksuttomia ryhmiä tai kursseja kehitettiin 26 (19 %) hankkeessa, ja vastaavasti ilmaisia lajikokeiluja tai lajitutustumisia 13 hankkeessa (9 %). Muita käytettyjä keinoja olivat alennetut maksut perustoimintaan, esimerkiksi perhealennus tai laajempi maksuton toiminta, esimerkiksi toiminnan luominen alueelle, jolla sitä ei ollut aiemmin. Lisäksi oli yksittäisiä mainintoja esimerkiksi kulkemiseen liittyvistä tuista, harrastuspassistä tai harrastuspaikan vapaasta käytöstä. Joistakin hankkeista vähävaraisten harrastajien tuki jäi välilliseksi tai osittain epäselväksi. Yli puolessa hankkeista (51 %, 71 hanketta) oli suunniteltu yksi toimenpide vähävaraisten tukemiseksi, 50 hankkeessa (36 %) kaksi toimenpidettä ja 15 hankkeessa (11 %) kolme toimenpidettä.

Kuvio 9. Eri toimenpiteiden lukumäärä vähävaraisten perheiden tukemiseksi seuratuksihankkeissa yhteensä (n=138 hanketta).

Hankesuunnittelussa pyydettiin seuroja arvioimaan, kuinka monen vähävaraisen lapsen tai nuorten harrastukseen avustusta kohdennetaan. Seitsemästä hankkeesta tieto puuttui. Noin puolessa hankkeita kustannukset kohdistettiin 1–10 lapseen ja nuoreen, eli useinkin on hankkeiden toimenpiteiden linjassa yksittäisten harrastajien tukemisesta. Kuitenkin on hyvä huomata, että osa hankkeista kohdisti toimenpiteitä useisiin kymmeneen vähävaraisiin lapsiin ja nuoriin, ja vaihteluväli oli suuri.

Taulukko 10. Kuinka monen vähävaraisen lapsen/nuoren harrastukseen avustusta kohdennetaan.

	Hankkeiden määrä
1–5 lapseen ja nuoreen	28 hanketta
6–10 lapseen ja nuoreen	40 hanketta
11–20 lapseen ja nuoreen	25 hanketta
21–40 lapseen ja nuoreen	27 hanketta
41–100 lapseen ja nuoreen	11 hanketta

Vähävaraisten perheiden tukemiseen kohdistetut kustannukset jäivät hakemuksissa usein siinä määrin epäselviksi, ettei tarkkaa analyysiä aiheesta voitu tehdä. Esimerkiksi varuste-hankintoja saattoi hankkeessa olla sekä vähävaraisen lainavälineitä ajatellen että yleisesti valmennus- ja ohjaustoiminnan kehittämiseen. Kustannukset pystyttiin jollakin tasolla määrittelemään 76 hankkeesta. Vähävaraisten tukemiseen osoitettu tukimäärä oli suurim-massa osassa hankkeita sadoista euroista muutamiin tuhansiin euroihin.

Kuten tämän selvityksen aikana on käynyt ilmi, vähävaraisuuden määritelmää on ollut vai-keaa, ja ehkä tarpeetontakin, muodostaa. Seuratoiminnan kehittämistuen osalta opetus- ja kulttuuriministeriön avustushakuohjeet eivät myöskään anna tarkkaa ohjeistusta, vaan huomio on toimintamallien kehittämisessä. Seurojen hankesuunnitelmistakin vain yhdek-sässä oli määritelty vähävaraisuutta jollakin tasolla. Missään hankkeessa ei ilmennyt per-heen euromääräiseen tulotasoon viittaamista, vaan vähävaraisuutta määriteltiin perheen muun tilanteen kautta:

Vähävaraisille tuki ohjataan seuraan tulevien hakemusten kautta. Hakemukset ovat perusteltuja ja niissä kuvataan taloudelliseen tilanteeseen johtaneet asiat, yksinhuoltajuus, työttömyys tai muu talouden heikkenemiseen johtanut syy.

Vähävaraisena perheenä käsitämme tässä tapauksessa perheet, joissa toinen vanhempi on pitkäaikaistyötön tai heitä on kohdannut äkillinen työttömyys ja perheet, joissa toinen vanhemmista tai joku perheen muista lapsista on sairastu-nut vakavasti.

Haluamme tukea erityisesti yksinhuoltajaperheitä, sekä heitä, joita on kohdan-nut työttömyys, sairaus tai opiskelut ovat pudottaneet perheen tuloja.

Kriteereinä ovat vanhempien tulot, työttömyys, monilapsisuus ja elämäntilanne.

Tuen myöntämiseen vaikuttaa perheen äkillinen ja tilapäinen taloudellinen ahdinko, muutos perhesuhteissa, esim. avioero, yksinhuoltajuus, monilapsisuus tai työttömyys.

Näiden määrittelyiden lisäksi osassa hakemuksia kerrottiin yleisemmin tilanteista, joissa tuen tarpeita syntyy. Näitä olivat esimerkiksi työttömyyden lisääntyminen, alueen mahanmuuttajaperheet tai Ukrainasta tulleet pakolaiset. Näin viitattiin epäsuorasti taloudellista tukea tarvitseviin ryhmiin.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä selvityshankkeessa tutkittiin urheiluseurojen taloudellista tukea perheille. Hankkeessa haastateltiin kolmeatoista järjestöä ja viittätoista seuraa sekä tehtiin tiivis kysely (n=155), jonka kautta myös muut seurat pystyivät kertomaan taloudellisen tuen muodoistaan. Näiden lisäksi analysoitiin vuonna 2023 opetus- ja kulttuuriministeriön jakaman seuratoiminnan kehittämistuen hankkeista ne, joiden tarkoitus oli tukea vähävaraisten perheiden lapsia ja nuoria (n=138). Hankkeen tiedollinen intressi kohdistettiin siis niihin seuroihin, joilla on toimintatapoja taloudelliseen tukeen tai vähävaraisiin kohdistettuun tukeen.

Seurojen taloudellisen tuen käytännöt

Seurojen taloudellisen tuen käytännöt vaihtelivat tutkimukseen osallistuneissa seuroissa. Yleistä oli erilaisten maksujärjestelyjen tekeminen. Tällä tavoin autettiin perheitä lyhyiden taloudellisesti tiukkojen ajanjaksojen kanssa. Suora taloudellinen harrastustuki kohdistui yleensä kuukausi- tai kausimaksuihin, joita tuen avulla hyvitetiin. Osalla seuroista oli tuen hakemiseen tietyt hakuajat, osalla tukea pystyi hakemaan jatkuvasti. Seurat tarjosivat myös tukea välineisiin tai maksuttomia välineitä. Lisäksi tarjottiin tukea erilaisten tukien hakemiseen seuran ulkopuolelta. Tutkimusaineiston perusteella seurojen taloudellinen tuki perheille näyttäytyikin varsin monipuolisena, joskin käytännöt ovat vielä kehittymässä.

Perheiden taloudelliset haasteet ja vähävaraisuus koettiin sikäli arkaluontoiseksi asiaksi, että tukikäytäntöjen hienovaraisuus oli olennaista. Useat seurat pyrkivät madaltamaan tuen hakemisen kynnystä tiedottamalla tuesta ahkerasti. Lisäksi joissakin seuroissa otettiin henkilökohtaisesti yhteyttä perheisiin, joiden arveltiin hyötyvän tuesta. Yksityisyydestä pidettiin huolta muun muassa rajaamalla tukiasioiden käsittely pienelle joukolle tai käsittelemällä tukiasiat anonyymisti. Taloudellisiin haasteisiin liittyvä leimautuminen ja häveliäisyys nähtiin vaikeampina erityisesti pienemmillä paikkakunnilla, joissa tukea joudutaan hakemaan mahdollisesti hyvin tutulta ihmiseltä.

Seurat jakoivat tukea joko erillisestä rahastosta tai budjetissa siihen osoitetulta momentilta. Tuen rahoittaminen oli monipuolista: varoja tukeen osoitettiin esimerkiksi yleisesti seuran tuloista, tai tukea rahoitettiin yritysten tai yksityisten henkilöiden tuella tai lahjoituksilla. Myös julkista tukea käytettiin harrastajien tukemiseen. Seurojen jakamana tuen

nähtiin kohdistuvan hyvin tarpeeseen, eli seuratasolla jaettuna tuki pystyttiin sovittamaan sekä kustannuksiin että perheen tarpeisiin. Tämä nähtiin etuna verrattuna muihin, esimerkiksi kiinteäsummaisiin, tukiin.

Seurojen tarjoaman tuen riittävydestä lasten ja nuorten harrastusten tukemiseen oli seurojen ja järjestöjen haastatteluissa toisistaan eriäviä näkemyksiä, mikä kertoo tilanteiden alueellisesta ja lajikohtaisesti vaihtelusta. On hyvä huomioida, että harrastuskustannus- ja -tukikeskustelussa on monia todellisuuksia, mikä osaltaan monimutkaistaa yleistä keskustelua. Aiheen edelleen jäsentämiselle onkin ilmeinen tarve, olisi hyödyllistä hahmottaa nykyistä paremmin esimerkiksi yhtäältä perheille syntyvät kustannukset ja toisaalta seuroille toiminnan järjestämisestä syntyvät kustannukset.

Nykyisen seurojen taloudellisen tukemisen rajoitukset ja huomiot

Selvityshankkeen tulokset kohdistuvat pitkälti seuratason tukikäytäntöihin, mutta antavat aihetta pohtia yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia ja edistämistä laajemminkin.

Ensinnä, perheiden taloudellisen tukemisen osalta on hyvä huomioida, että seurojen tukimekanismit kohdistuvat jo harrastamisen piirissä oleville, taloudellista tukea tarvitseville perheille. Tuen kriteerinä on usein seuran jäsenyys. Tuki on siis olennainen seura-harrastuksista olevien lasten pitämiseksi harrastamisen piirissä. Ei kuitenkaan voida sanoa, kuinka paljon tällä tavalla pystytään tukemaan määritelmällisesti vähävaraisten tai köyhien perheiden osallistumista, koska tukea saaneiden perheiden taloudellisista tilanteista ei ole tarkkaa tietoa. Lisäksi tukimahdollisuuksista huolimatta voi kysyä, onko seuraharrastamisen aloittaminen mahdollista, jos perheessä on heikko taloustilanne, ja jos niissä jo alun alkaen joudutaan turvautumaan taloudelliseen tukeen. Aloittamisen kynnyks voi olla suuri, ja toisaalta harrastuksen jatkuvuus näyttyy epävarmana. Seuroissakaan ei näytä tällä hetkellä olevan juurikaan tapoja rakentaa pitkäjänteistä tukea tai niin kutsuja vapaapaikkoja harrastukseen. On myös hyvä ottaa huomioon, että tuella saattaa taloudellisten vaikeuksien ja jäsenyyden lisäksi olla joitain urheilullisia kriteereitä, esimerkiksi harjoitteluun sitoutumiseen tai urheilulliseen tasoon liittyen. Nämäkään kriteerit harvoin ovat yksiselitteisiä, mutta seurassa voi olla halu tukea erityisen motivoituneiksi katsottuja harrastajia.

Toiseksi, osa tutkimukseen osallistuneista seuroista arvioi taloudellisen tuen tarpeen lisääntyvän. On hyvä pohtia, mihin tämä kehityskulku johtaa. Jos tuen tarvitsijat lisääntyvät, on seuroissa tarkasteltava perheiden tukitarpeita sekä tuen rahoitusta ja kriteereitä entistä tarkemmin. Voidaan perustellusti kysyä, onko yksittäinen urheiluseura oikea taho toimimaan tällaisessa yhteiskuntapoliittisestikin tärkeässä kysymyksessä. Toisaalta, tuen tarjoajia on paljon muitakin, mutta vaikeutena on erilaisten tukien pirstaleisuus ja saavutettavuus perheille. Kaikissa perheissä ei ole kielitaitoa, jaksamista tai osaamista

tukimahdollisuuksien selvittämiseen ja laajemmin lasten harrastamisen järjestämiseen. Lisäksi olisi hyvä pohtia, miten tukitoiminnoilla voitaisiin entistä paremmin edistää yhdenvertaista osallistumista harrastuksiin; seurojen tukimallit ovat kuitenkin riippuvaisia monesta tekijästä ja toisaalta eri seurat tukevat harrastajiaan eri tavoin, joten lapset eivät ole eri harrastuksissa samalla tavalla tuen piirissä.

Kolmanneksi, hankkeen aikana tuli keskusteluissa useaan kertaan pohdittavaksi, pitäisikö kaikilla olla yhdenvertaiset mahdollisuudet kilpailullisiin urheiluharrastuksiin vai ei. Iina Järvinen (2023) on väitöskirjassaan käsitellyt perustuslakiin perustuvaa oikeutta itsensä kehittämiseen varallisuudesta riippumatta sekä myös sen tulkintaa liikunnan ja urheilun piirissä. Väitöstutkimuksen mukaan omatoiminen ja järjestetty liikunta ja urheilutoiminta kuuluu itsensäkehittämisoikeuden piiriin, mutta huippu-urheilu (kansallisesti merkittävä sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävä tavoitellinen urheilutoiminta) ei. Onkin hyvä huomata, että lapsen tai nuorten urheiluharrastus ei useinkaan ole huippu-urheiluun tähtävää. Toisin sanoen keskustelun varallisuudesta riippumattomasta harrastusmahdollisuudesta tulisi tällä perusteella kattaa myös urheiluharrastukset. Samalla on hyvä muistaa, että matalan kynnyksen maksuton toiminta ei useinkaan vastaa niiden lasten ja nuorten tarpeisiin, jotka haluaisivat harrastaa nimenomaan urheilua, eli kilpailla ja valmentautua sekä kehittyä harrastuksessaan. On siis perusteltua ja tärkeää pohtia jatkossakin urheiluharrastusten mahdollistamista varallisuudesta riippumatta.

Neljänneksi, kustannuskysymysten ratkaiseminen vaatii taloudellisen tukemisen aisapariksi kustannusten hillitsemistä. Urheiluharrastuksen kustannusten yleisestä noususta näyttää vallitsevan yhteisymmärrys, mutta viimeaikaista tutkimustietoa ei ole. Toisaalta tiedetään, että esimerkiksi seurojen ammattimaistuminen on vahvistunut: palkatun henkilöstön määrä ja myös tilojen vuokraaminen yksityiseltä sektorilta tai tilojen omistaminen on lisääntynyt. Lisäksi kilpaurheilulliset tavoitteet ovat kasvattaneet harrastamisen intensiteettiä, esimerkiksi harjoituskertojen määriä ja leirityksiä. Nämä seikat ovat olleet omiaan lisäämään harrastuskustannuksia. Samaan aikaan on pyritty tekemään toimia kustannusten hillitsemiseksi, esimerkiksi varustehankinnoissa tai kilpailumatkoissa. Tulevaisuudessa on tärkeää, että kustannuksia sekä seuran omissa toimissa että seuroille kuluja aiheuttavien tahojen toimissa tarkastellaan kriittisesti.

Loppusanoina voi tämän selvityksen perusteella todeta, että urheiluseurat pyrkivät monin tavoin tukemaan taloudellisesti harrastajiaan. Tuki on eittämättä tarpeellinen sitä saavien lasten ja nuorten harrastamisen kannalta. Seurojen tarjoaman tuen lisäksi on kuitenkin pohdittava laajemmin köyhyydessä ja pienituloisissa perheissä elävien lasten osallistumismahdollisuuksien edistämistä. Lasten, yhteiskunnan tai urheilutoiminnan kannalta ei ole järkevää, että lapsia ja nuoria jää harrastuksista pois taloudellisista syistä.

LÄHTEET

- Aarresola, O. (2016) Nuorten urheilupolut. Tutkimus kilpaurheiluun sosiaalistumisen pääomista, normeista ja toimijuudesta. University of Jyväskylä, Studies in Sport, Physical education and Health 246. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51814/978-951-39-6791-8_vaitos20161118.pdf?sequence=1
- Aarresola, O., Lämsä, J. & Itkonen, H. (2022) Urheiluseurat ammattimaistumisen ristiaallokossa. Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja selvityksiä nro 22. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/lts_selvityksia/urheiluseurat-ammattimaistumisen-ristiaallokossa.pdf
- Aarresola, O., Manner, J., Berg, P. & Harjunen, H. (2023) Itsenäistyvien nuorten liikunnan harrastaminen eri elämäntilanteissa – tarkennettuja katseita liikuntapolitiikkaan. Teoksessa Aapola-Kari, S. (toim.), Vaihteleva vapaa-aika: lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran julkaisuja, 244, 125–140. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/08/Vaihteleva-vapaa-aika-Vapaa-aikatutkimus-2022.pdf>
- Aarresola, O. & Mäkinen, J. (2014) Liikuntajärjestöjen tulosohjaus. Teoksessa Mäkinen, J. (toim.) Liikuntajärjestöjen toimialaselvitys. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:6, 38–50. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Liikuntaj%C3%A4rjest%C3%B6jen-toimialaselvitys.pdf>
- Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J. & Pusa, S. (2021) Liikunnan talous Suomessa 2018. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 19. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/lts_selvityksia/liikunnan-talous-suomessa-vuonna-2018-raportti.pdf
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. (2023) Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttätyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 83–92. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Grahn, A., Kuusela, A., Mäkinen, L., Sarpila, O. & Mukkila, S. (2023) Mitä ihmisarvoisen elämä maksaa Suomessa? Viitebudjettimenetelmään perustuvat laskelmat vuonna 2022. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 1/2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146028/URN_ISBN_978-952-408-011-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K. & Tammelin, T. 2014. Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Teoksessa Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>
- Hakovirta, M., & Rantalaiho, M. (2012) Taloudellinen eriarvoisuus lasten arjessa. Juvenes Print.

- Hakovirta, M. & Kallio J. (toim.) (2020) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Vastapaino.
- Harrastamisen Suomen malli (2023) <https://harrastamisensuomenmalli.fi/> (viitattu 21.9.2023).
- Hiilamo, A., Luotonen N., Hakovirta, M. (2023) Suomalaisten lapsiperheiden ylivelkaantuneisuus maksuhäiriömerkintöjen valossa. Yhteiskuntapolitiikka 88:2. 145–158. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145797/YP2302_Hiilamoym.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Hiilamo A., Mukkila, S., Mäkinen L., Ristikari T., Räsänen T. (2022a) Erityisesti suurperheet köyhtyvät hintojen noustessa – Itla. <https://itla.fi/erityisesti-suurperheet-koyhtyvat-hintojen-noustessa/> (viitattu 4.11.2022)
- Hiilamo A., Räsänen T., Korpela T, Mukkila, S. Mäkinen L., Ristikari T. (2022b) Hintojen nousun vaikutuksia lapsiperheköyhyyteen voidaan lieventää vain vähän lapsilisäjärjestelmän muutoksilla – Tutkimusblogi. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6774> (viitattu 4.11.2022)
- Ilta-Sanomat (2023) Jättiselvitys julki: Urheiluharrastusten hinnat repesivät järjettömyysiin – suosikkilaji voi maksaa perheelle jopa 100 000 euroa. Urheilu, 15.3.2023. Luetta-
vissa: <https://www.is.fi/urheilulehti/art-2000009434728.html> (viitattu 27.6.2023)
- Isola, A-M., & Suominen, E. (2016) Suomalainen köyhyys. Into Kustannus.
- Isola, A-M., Roivainen, I., & Hiilamo, H. (2022) Lone mothers' experiences of poverty in Finland - a capability approach. Nordic social work research, 12:1 <https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1813192>
- Itla (2022) Lapsiperheköyhyys datana -sivusto. <https://itla.fi/lapsiperhekoehyys-datana/> (viitattu 4.11.2022)
- Järvinen, I. (2023) Itsensä kehittäminen köyhyydessä. Väitöskirja. Tampereen yliopiston väitöskirjat 825. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/149859/978-952-03-2963-1.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Järvinen, I. (2019) Vähävaraisen lapsen harrastus on oikeus ja investointi. Alusta! Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2019/01/31/vahavaraisen-lapsen-harrastus-on-oikeus-ja-investointi/> (viitattu 20.6.2023)
- Kallio, J., Hautala H., & Erola J. (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten koulupudokkuuteen. Teoksessa M. Hakovirta, & J. Kallio (toim.), Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Vastapaino, 175–198.
- Karvonen, S., & Salmi, M (2016) Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Korpela, T. (2023) [Yhä useammalla perustoimeentulotukea saavalla kotitaloudella on ansiotuloja | Kelan tietotarjotin.](#) <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6977> (viitattu 24.9.2023)

- Koski, P. & Hirvensalo, M. (2023) Lasten ja nuorten liikunnan merkitykset ja esteet. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 48–57. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Koski, P. & Mäenpää, P. (2018) Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160926/okm25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kuula, M., & Hakovirta, M. (2017) Köyhyys on uhka lasten hyvinvoinnille Suomessakin. Lääkärilehti, (21) 2017. <https://www.laakari-lehti.fi/ajassa/nakokulmat/koyhyys-on-uhka-lasten-hyvinvoinnille-suomessakin/?public=586ce05c603537306802af60769de5cd#reference-6>
- Lastensuojelun keskusliitto (2022) Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lasten ihmisoikeudet. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoi-keudet/> (viitattu 14.8.2022)
- Lister, R. (2015) To count for nothing: poverty beyond the statistics. J. British Academy 3, 139–165. DOI 10.5871/jba/003.139
- Mäkinen, L. (2023) "What is needed at the acceptable minimum? Studies on the operationalisation of the concept of poverty". Turun yliopiston julkaisusarja, Ser. B Osa, 634. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/175551/Annales%20B%20634%20M%3a4kinen%20DISS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016). Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75186/okm19.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019). Harrastamisen strategia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:7. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161382/okm_7_2019_Harrastamisen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022). Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki-> (viitattu 14.11.2022).
- Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pelastakaa lapset (2019) Lapsen ääni 2019: Miten perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa lasten unelmin ja tulevaisuuden suunnitelmiin? https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2019/10/08094144/Lapsen_Aani_2019_web.pdf
- Pelastakaa lapset (2021) Lapsen ääni 2021: Perheen taloudellisen tilanteen vaikutukset lasten arkeen, hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteisiin. https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/10/19125525/lapsen-aani-2021_raportti2.pdf

- Pelastakaa lapset (2022) Lapsen ääni 2022: Lasten ja nuorten kokemuksia perheen pienituloisuudesta: Hyvinvoinnin vajeet ja haasteet. https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2023/07/lapsenaani2022_raportti_web.pdf
- Puronaho, K. (2014) DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Teoksessa Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2, 49–64. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>
- Pusa, S., Aarresola, O. & Vihinen, T. (2020) Tähtiseura-ohjelman arviointi: Starttivaihe 2017–2019. Jyväskylä: KIHUn julkaisusarja nro 73. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2020_pus_thtiseurao_sel30_49609.pdf
- Rajala, K. (2014) Urheiluseurojen taloudellista tukea lasten ja nuorten liikuntaharrastukseen – yhteenveto kehittämishankkeiden toimintasuunnitelmista. Teoksessa Mitä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2, 41–47. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>
- Saari, J., Eskelinen, N., & Björklund, L. (2020) Raskas perintö: Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Gaudeamus. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456181>
- Salasuo, M. (2021) Johdanto. Teoksessa Salasuo, M. (toim.) Harrastamisen äärellä – Lasten ja Nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 68 & Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston Julkaisuja 233, 7–13. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>
- Selvitys valtionhallinnon toimenpiteistä lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi (2018) Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, verkkojulkaisu nro 57; Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:1. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/01/LNH_raportti_2501.pdf
- Sen, A. (1999) Commodities and capabilities. Oxford Uni Press.
- Spicker, P. (2020) The Poverty of Nations. A Relational Perspective. Policy Press.
- Suomen Olympiakomitea (2023) Tähtiseuraturat. <https://www.olympiakomitea.fi/seuratoiminta/tahtiseuraturat/> (viitattu 24.9.2023)
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. Pienituloisuus 2009, 5. Pienituloisuuden, köyhyyden ja syrjäytymisen mittareista . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.8.2023]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tjt/2009/02/tjt_2009_02_2011-01-26_kat_005_fi.html
- Tilastokeskus (2023) Kuntien ja kuntaryhmittymien 2022 välinen luokitusavain. https://www2.tilastokeskus.fi/fi/luokitukset/corrmapi/kunta_1_20220101%23kuntaryhmittys_1_20220101/ (viitattu 27.6.2023)
- Tilastokeskus (2023) Pienituloisuus. <https://www.stat.fi/meta/kas/pienituloisuus.html> (viitattu 25.9.2023)
- Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf (viitattu 29.9.2022)

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-734-5 PDF